

ΚΑΛΑΡΡΥΤΩΤΙΚΑ ΝΕΑ

ΔΗΜΗΝΙΑΤΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΟΥ ΣΥΝΑΕΣΜΟΥ ΚΑΛΑΡΡΥΤΩΝ "Η ΤΡΙΝΑΘΟΣ" ΙΩΑΝΝΙΝΑ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ - ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1990 * ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 30 * ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1985 Δ/ΝΣΗ: ΛΑΜΠΟΒΙΤΙΑΔΗ 3 Τ.Κ. 553 33 — ΙΩΑΝΝΙΝΑ

Η ΟΔΙΚΗ ΣΥΝΔΕΣΗ

Η ΓΕΦΥΡΑ (Β')

Ο Περιφερειάρχης Ηπείρου κ. Αλ. Βραδής και ο Νομάρχης Ιωαννίνων κ. Ευάγγ. Χαλαραμπίδης, συνοδευόμενοι από τους υπηρεσιακούς συνεργάτες τους απεκόμισαν άμεση αντίληψη των προβλημάτων του κεφαλοχωριού της Πίνδου μας Καλαρρυτών με επιτόπια έρευνα τις 29 Αυγούστου 1990. Τους ευχαριστούμε θερμά για το ζωνρό ενδιαφέρον τους.

Στην πλατεία του χωριού, μετά τα καλωσορίσματα, έγινε γόνιμος διάλογος των υπευθύνων της πολιτείας και των κατοίκων του αρχοντοχωριού μας για τα προβλήματά του και του υπ' αριθμ. 1 προβλήματος της γέφυρας του Καλαρρυτινού ποταμού του δρόμου της οδικής σύνδεσης Ιωαννίνων - Καλαρρυτών. Σε πνεύμα υποδειγματικής κατανόησης των αναγκών και της αντικειμενικής εκτίμησης των προβλημάτων τα πράγματα θεωρητικά πήραν το σω-

στό δρόμο τους, πρυτάνευσε το δέον. Μ' άλλη φράση, ο δρόμος της προκοπής και της δημιουργίας.

Όμως, όπως όλα τα πράγματα, π.χ. τα νομίσματα, έχουν δύο όψεις: τη θεωρητική και την πρακτική, μ' άλλη έκφραση, τα λόγια και τα έργα. Έτσι και η γέφυρα στα λόγια είχε απ' τα υπεύθυνα χείλη της πολιτείας την αναγνώριση της αναγκαιότητας και τη διαβεβαίωση της φροντίδας για την κατασκευή των βάθρων και την τοθέτησή της.

Μέχρις αυτού μένουμε ενθουσιασμένοι και δικαιολογημένα οι υπεύθυνοι της πολιτείας δέχτηκαν ειλικρινά ευχαριστήρια απ' τους κατοίκους του χωριού μας.

Η θέση του Νομάρχη κ. Ευάγγ. Χαλαραμπίδη, που υλοποιεί τη δεύτερη όψη του νομίσματος, την πρακτική, μας διέψευσε, μας ενόχλησε, μας πίκρανε.

Ποιά είναι η θέση του κ.

Νομάρχη: Να γίνει μελέτη και στη συνέχεια η δημοπρασία του έργου. Αυτό επαναλαμβάνουμε μας απογοήτευσε, μας πίκρανε και κυριολεκτικά μας φαρμάκωσε, γιατί απλούστατα είναι χρονοβόρο.

Καλό ήταν, και είναι, η ανάθεση του έργου στον έντιμο και ακέραιο εργολάβο κ. Ιωάννη Σιδόντη, που έκανε το τελευταίο κομμάτι του δρόμου και διαθέτει τα μηχανήματα επί τόπου, η κατασκευή των βάθρων και η τοποθέτηση της γέφυρας, έτσι ώστε σε σύντομο χρονικό διάστημα να τελειώσει το οδικό μαρτύριο!

Επειδή η σύντομη οδός αποκλείστηκε απ' τον κ. Νομάρχη απευθύνουμε μια θερμή έκκληση στον κ. Περιφερειάρχη και τον κ. Νομάρχη:

1) Να γίνει το συντομότερο δυνατό η σύνταξη της μελέτης χωρίς καμιά απολύτως δικαιολογία καθυστέρησης, μάλιστα με

προσωπική καθημερινή φροντίδα του ίδιου του κ. Νομάρχη. Πράγμα εύκολο άλλωστε, γιατί δεν πρόκειται να γίνει ο τετραγωνισμός του κύκλου.

2) Η χρηματοδότηση να έχει απόλυτη προτεραιότητα στα δημόσια έργα του Νομού.

3) Να γίνει η προβλεπόμενη απ' το νόμο δημοπρασία σε βραχύ χρόνο και

4) Η τοποθέτηση να ακολουθήσει γοργούς ρυθμούς. Φτάνουν τα «Θα και Θα».

Τα παραπάνω δεν τα γράφουμε από θυμική έξαρση, αλλά απ' τον πόνο μιας περήφανης περιοχής για την όλη αχαράκτηρη πορεία, που ακολουθήθηκε η όλη διάνοιξη και κατασκευή της οδικής αρτηρίας του πιο όμορφου, πολιτισμένου και ιστορικού κεφαλοχωριού της Πίνδου μας των Καλαρρυτών επί ολόκληρες δεκαετίες!

Φαντάζεστε κ. Νομάρχα, να γίνει ένα συνέδριο

στα Γιάννινα των Υπουργών των Εξωτερικών της ΕΟΚ και να ζητήσουν οι υψηλοί ξένοι μας να επισκεφτούν τους Καλαρρυτές, για τους οποίους Ευρωπαίοι διανοούμενοι κυκλοφόρησαν αξιόλογα βιβλία τα τελευταία χρόνια και εμείς τί θα τους πούμε; Δεν πάμε, γιατί δεν μπορούμε να τοποθετήσουμε τη γέφυρα, ή ότι πρέπει να θυσιάσουμε την αδικαιολόγητη ανεπάρκειά μας στα θεμέλια των βάθρων για να ξεκινήσει και να στεργιώσει; Το βασικό εμπόδιο είναι γενικώς ο δυσμενής ψυχισμός για τον ορεινό κόσμο και το αποτέλεσμα οι ασυνάρτητες απεραντολογίες. Κρίμα να πέρνονται τέτοιες θέσεις για τους Καλαρρυτές, πολιτιστικό και ιστορικό καμάρι της Ελληνικής ενδοχώρας με διεθνή πολιτιστική ακτινοβολία!

ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

ΕΜΕΙΣ ΚΑΙ Ο ΤΟΠΟΣ ΜΑΣ

Η ΟΡΜΗΝΙΑ ΤΟΥ ΠΑΤΕΡΑ

Γράφει ο ΙΩΑΝΝΗΣ Γ. ΘΕΟΧΑΡΗΣ, Λυκειαρχής

άξιας γυναίκας του της κυρα Χαράς του έδιωχναν την κούραση απ' το σώμα και τις έγνοιες απ' τη σκέψη για το κοπάδι και γενικά τα προβλήματά του. Στεκόταν όρθιος, περήφανος και μετριόταν τίμια με τον κόσμο.

Τα παιδιά πήγαιναν στα σχολεία άριστα. Άριστα στις γνώσεις και το ήθος, την ανθρωπιά. Αυτή ήταν η άλλη κρυφή χαρά του μπάρμπα-Μιχάλη, αλλά και της γυναίκας του της κυρα Χαράς. Στον χρόνου το πέραςμα τράνευαν τα παιδιά στο σώμα και στα γράμματα. Ξανάσαινε και ο Μιχάλης μια και τα είχε δεξί χέρι και στο βίος, που ήθελαν χέρια να πιάσουν τη δουλειά με πόνο. «Δεν πήγανε τα κόπια μου χαμένα, δόξα τω Θεώ» έλεγε και σταυροκοπιόταν ευτυχισμένος ο Μιχάλης.

Μια απρόσμενη αλλαγή έρχεται στο σπιτικό τους. Ποιό πνεύμα θεϊκό να το έφερε; Φαινόταν χαρά και ήταν λύπη, φαινόταν λεωφόρος και ήταν μονοπάτι στο χείλος του γκρεμού. Η χαρά στο σπιτικό μούδιασε με τον καιρό θόλωσε, κόντεψε να δύσει. Τί είχε συμβεί;

Ο Θανάσης, ο μεγάλος γιός του Μιχάλη, τέλειωσε με άριστα τη Μαθηματική Σχολή Αθηνών και η κυβέρνηση της Αμερικής του πρόσφερε υποτροφία τιμητική για συνέχιση των σπουδών του στην υπερατλαντική χώρα. Ο Θανάσης μυαλωμένος και καλόγνωμος χάριξε για την τιμή, αλλά στενοχωρήθηκε για το χωρισμό που θα είχε με τους δικούς του. Από χρέος και σεβασμό μίλησε για το θέμα στον πατέρα του.

— Έτσι τάφερε ο Θεός παιδί μου, αντέδρασε ο Μπαρμπά-Μιχάλης στο πρώτο άκουσμα της κουβέντας του Θανάση και έτσι θα τιμήσεις το σπιτικό μας και την πατρίδα, αλλά μετά τις σπουδές εκεί τί θα κάνεις;

Στο σημείο αυτό έφτασε ο κόμπος στο χτένι. Εδώ ήταν η κατοποσία και ο ουρανός γέμισε από μαβιά σύννεφα, που έκρυψαν μονομιάς τον ήλιο της χαράς της φαμίλιας. Στ' αλήθεια μοιάζαν οι δυο τους ζωντανά σκαλωμένα στα βράχια μη μπορώντας να ξεσκαλώσουν.

— Θέλω την ορμήνια σου πατέρα και θα πράξω, ό,τι μου πεις, είπε το παιδί.

— Σ' ευχαριστώ από καρδιάς, Θανάση μου, αλλά εδώ έχει να διαλέξουμε ένα

απ' τα δυο άχυρα. Το πρώτο είναι η δική σου προκοπή να δεχτείς την ξενιτιά και τις σπουδές, αλλά ας μη κρυφτούμε πίσω απ' το δάχτυλο, ίσως και την παντοτεινή εγκατάστασή σου εκεί και εμείς σε χάνουμε και συ μας χάνεις κι όπως ξέρεις «ο ζωντανός ο χωρισμός παρηγοριά δεν έχει». Το δεύτερο είναι να καθήσεις εδώ, μαζί μας κάπου θα βρεθεί κάποια δουλειά και θα σε χαϊρόμαστε και θα μας χαίρεσαι, αλλ' αυτό σου κόβει το νήμα της μεγάλης προκοπής.

— Ότι πεις εσύ πατέρα, απάντησε με σεβασμό ο Θανάσης, εγώ δεν θέλω να σας κακοκαρδίσω.

Το κουβέντιασαν το θέμα και το γιόμα στο τραπέζι, τα μικρότερα αδέφια παρακολουθούσαν αμίλητα, αλλά στενοχωρημένα, η Χαρά έγερνε με την κουβέντα της στο καλό του παιδιού της και με την ευχή της, το ίδιο έκανε και ο μπάρμπα-Μιχάλης, που με σεβασμό του ζητήθηκε η ορμήνια.

ΙΩΑΝΝΗΣ Γ. ΘΕΟΧΑΡΗΣ

ΣΤΗ ΜΕΓΑΛΗ ΗΜΕΡΑ

ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΗΣ 28ης ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

ΣΤΡΑΤΗ ΜΥΡΙΒΗΛΗ

Είναι μέσα στη ζωή των ατόμων, όπως και μέσα στη ζωή των λαών, μερικές ημερομηνίες που στέκονται σαν ορόσημα και υψώνονται σαν βίβλες. Εκεί λοιπόν που περπατάμε την καθημερινή μας χαμοζωή, σκυρπίζοντας από το βάρος της βιοπάλης, σκυρπαίμε από τα πάθη και τα ιδιώματα συμπεριφέροντας, βλοσυροί από τον ανελέητο αγώνα για την ύπαρξη, ακούμε τις ιερές καμπάνες να σημαίνουν τον όρθο της ψυχής και ξαφνιαζόμαστε.

Σταματάμε μεσοστράτες και βλέπουμε μπροστά μας την ψηλή κορφή. Η καρδιά γεμίζει αναγάλλια, τα μάτια βουρκώνουν. Ω! την ξαίρουμε τούτη την υψηλότητα σκοπιά, στην κορφή της ανεμίζει χαριετιστικά η σημαία που υψώσαμε με τα ματωμένα μας χέρια. Με τούτα τα δικά μας χέρια, με των πατεράδων μας, με των προγόνων μας τα χέρια.

Αυτό μας κάνει να σηκώνουμε το μέτωπο, αυτό μας κάνει να ξεροτραβούμε μια στιγμή το φορτίο των μεριμνών που χαμηλώνουν τα μάτια και το πρόσωπο προς τη γη.

Τότες μια λαχτάρα ξεπηδάει από την καρδιά μας. Ν' ανεβούμε την ψηλή κορφή, να σταθούμε ορθοί στην ακρότατη άκρη, εκεί που ο ουρανός είναι ανοιχτός και οι ορίζοντες αποτραβιούνται στ' απόμακρα. Να βάσουμε αντήλιο το χέρι κι' από κει ψηλά ν' αγναντέψουμε τα περασμένα, να μαυτύνουμε και τα μελλούμενα. Από πού ήρθαμε. Ποιές στρατές περάσαμε. Σε ποιά ριζικά τραβήκαμε.

Τα περασμένα μεγαλεία τα προσφέρνει στη ματιά μας η Ιστορία. Η μνήμη βαδίζει πάνω στους περπατημένους δρόμους, αγγίζει πρόσωπα, τοπία, ονόματα και περιστατικά που διαβήκαν και πάνε. Ψάχνει τις εικόνας, φυλλομετρά τα βιβλία, χαϊδεύει τ' άρματα τα παλιά.

Αμή τα μελλούμενα; Αυτά είναι σκεπασμένα από την ομίχλη των αγέννητων καιρών. Η Μοίρα έχει απλωμένη ανάμεσά μας κι' ανάμεσα τους τη σκοτεινή αυλαία της. Το δράμα της ζωής ξετυλίγεται ώρα με την ώρα και κανένας δε ξέρει την υπόθεση μηδέ τη λύση που προετοιμάζεται.

Όμως υπάρχουν τα προηγούμενα. Το δράμα της ιστορίας έχει αρχίσει πριν από πολλά - πολλά χρόνια, ξεκινώντας από το παρακινδύωμα για να φτάσει στη συγκαρινή τραγωδία. Μπορούμε λοιπόν να ξεδιακρι-

νουμε — άκριτες, μέσες — τις θολές γραμμές και τα αβέβαια σχήματα που διαγράφονται πίσω από το κλειστό καταπέτασμα και το κολπώνουν. Μπορούμε να καθορίσουμε λίγο πολύ την κατεύθυνση για τα βήματα που ακούμε να πλησιάζουν, σέρνοντας πίσω τους τη Μοίρα μας. Σ' αυτό μας βοηθάει η αναγκαιότητα που είναι κλεισμένη μέσα σ' όλες τις

Από την κορυφογραμμή της 28ης του Οκτώβρη μπορούμε ν' αγναντέψουμε την πορεία της Φυλής μας μέσα στα περασμένα. Μπορούμε να το κάνουμε με θάρρος, να σταθούμε χωρίς ντροπή μπροστά στις άλλες κορυφές της ελληνικής ζωής που θ' αντικρύσουμε από δω ψηλά...

Κάθε μά τους είναι ένας σταθμός μέσα στο αιώνιο

Γεννήθηκε μέσα στην κραυγή των σειρήνων και των σαλπύγων και απάντησαν στο τρομερό κάλεσμά της οι Πανελλήνες μ' ένα ομόθυμο «Παράν»!

Είναι μέσα στη ζωή των εθνών ημερομηνίες που τα δικάζουν, τα δοκιμάζουν και ελέγχουν τα χαρτιά της ιστορικής τους ταυτότητας. Τέτοια είναι η μέρα της Σαλαμίνας, η μέρα του Μαρα-

και ωραία.

Ας καθαρίσουμε λοιπόν τη σκέψη από κάθε μικρό-ψυχη επιφύλαξη για να πλησιάσουμε στον βωμό της θυσίας. Ας στρώσουμε μακριά μας κάθε εγωισμό. Ας ξεχάσουμε σήμερα τους ένοχους, τους στιγμιασίονες εξωμότες, τους αποξενωμένους από την καρδιά του Έθνους Ελληνοφύλους.

Κείνη τη μέρα που κραύγασαν οι καμπάνες και απαντήσαμε με τον Ύμνο του Σολωμού, δεν υπήρξαν ανά-ξιοι κι' άτιμοι Έλληνες. Κείνη τη μέρα κανένας εχθρός δεν υπήρχε ανάμεσά μας. Και σήμερα γιορτάζουμε τη χαρά της ενωμένης, της ομόθυμης, της ομοουσίας Ελλάδας.

Ένας λαός που μεγαλούργησε με τέτοιο τρόπο, χωρίς ούτε μια στιγμή να πάρει ύψος θεατρίνου, έχει δικαίωμα να κρατήσει τη σεμνότητά του σαν το μοναδικό στολίδι της θυσίας. Ένας λαός που ανέβηκε τις πιο ψηλές κορυφές της ζωής του μονάχος, έχει δικαίωμα να κρατήσει σαν ακριβό τίτλο τιμής τη μοναξιά του.

Σήμερα ανεβαίνουμε στο προσκήνιο των νεκρών που σιωπούν. Τα μάτια μας δακρύζουν για κείνα τα μάτια που έσβυσαν για να μπορούμε εμείς να βλέπουμε με αχαμμάτωτο βλέμμα προς τις κορυφές.

Ο ασπασμός μας πηγαίνει προς τα χέρια που τσακίστηκαν, το προσκύνημα μας πηγαίνει προς τα πόδια που πελεκίστηκαν, για νάχει η Ελλάδα χέρια να κρατήσει το σπαθί της τιμής της και πόδια να σταθεί όρθια μέσα στην καταγίδα της φωτιάς και του ατσάλιου.

Είμαστε Έλληνες! Είμαστε οι Έλληνες του 40-41. Πάνω από τα ερείπια της χώρας μας. Πάνω από τους αμείτητους τάφους μας. Πάνω από τα χωριά μας τα ανασηκαμμένα. Πάνω από τα καράβια μας τα βουλιαγμένα. Πάνω από τα αγαθά μας τα κουρσασμένα, από τα σπιντικά μας τα ρηγιαγμένα. Πάνω από τη φτώχεια μας και τη γύμνια μας. Πάνω από τα πάθη και τα μίσος μας ένας όρκος πρέπει να μας ενώσει σήμερα τους Πανελλήνους. Ένας όρκος που να περάσει σαν μυστικό σύνθημα μέσ' απ' όλες τις καρδιές που χτυπούν με ρυθμό ελληνικό.

«Ορκιζόμαστε να μείνουμε πάντα οι Έλληνες της 28ης του Οκτώβρη, οι Έλληνες του 40-41!»

Η τιμή της φυλετικής ευπρέπειας προσηγορικά

Συνέχεια στη σελ. 3

ΕΘΝΙΚΗ ΑΝΑΤΑΣΗ

Η ΟΡΘΙΑ ΨΥΧΗ

Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ

του Αγώνα. Ήταν ο πολύς λαός, ο σωρός. Το ανώνυμο παλικάρι, που πολέμησε σε μια μάχη, που έχασε το πόδι του, το χέρι του σε μια μάχη. Οι μεταγενέστεροι το έβλεπαν σαν ένα μνημείο. Ήταν στα μάτια τους το Εικοσιένα, η μεγάλη εποχή, ο θαυμάσιος μύθος. Άνθρωπος, μεροκαματιάς, πολλές φορές, αγράμματος, που πέρασε την κατοπινή του ζωή μέσα στη θλίψη του μικρονοικοκυριού, που έκαμε παιδιά και υπόμεινε τα πάνδεινα, για να μπορέσει να τ' αναστήσει, που μόλις στον ήλιο δεν είχε. Αυτός ο άνθρωπος, ωστόσο, είχε πολεμήσει στο Βαλτέτσι, στο Χρυσοβίτσι ή στο Μανιάκι. Είχε μιλήσει με τον Κολοκοτρώνη, με τον Νικηταρά, με τον Παπαφλέσσα. Είχε αγγίξει με τα χέρια του τα κρασπεδά έστω, του μεγάλου έπους. Ταπεινός μέσα στους ταπεινούς, ανώνυμος μέσα στους ανώνυμους, ένα τουφέκι μονάχα και τίποτε άλλο, μέσα στα τόσα τουφέκια, έγινε, με τον καιρό, ένα κομμάτι του εξαίσιου μύθου. Κι όσο έλειπαν σιγά-σιγά ολόγυρά του οι ονομαστοί, ολόενα και περισσότερα έπαιρνε αυτός απάνου του την ευθύνη και τη δόξα του Εικοσιένα.

Ο Μαρκ Τουαίν ο ευθυμογράφος διηγείται, με τον διασκεδαστικό του τρόπο, κάτι παρόμοιο, που είχε συμβεί στην Αμερική. Ο Γεώργιος Ουάσινγκτον είχε ένα μαύρο υπηρέτη. Ήταν ένας πιστός, αφοσιωμένος άνθρωπος, που είχε ζήσει τον αγώνα της αμερικανικής ανεξαρτησίας από τα παρασκήνια. Μα πολύ σιμά προς τον Αρχηγό. Κι' επέρασαν χρόνια πολλά και πέθανε ο Γεώργιος Ουάσινγκτον κι' άρχισε να πεθαίνει κι ο υπηρέτης του. Κάθε τόσο, από τη μια ή την άλλη πολιτεία, ερχόταν η είδηση: «Απέθανε χθες ο μαύρος υπηρέτης του Γεωργίου Ουάσινγκτον». Όλοι οι μαύροι, όσοι έτυχε να σιμώσουν σ' εκείνη την εποχή, τον είχαμε, καθιζούσαν, πως τον είχαν υπηρετήσει, για να διατηρούν το δικαίωμα να διηγούνται με θάρρος στα μάτια, τόσα και τόσα, και πραγματικά και φανταστικά. Και ο αμερικανικός λαός ήταν πάντα πρόθυμος να συγκινηθεί με τον οποιοδήποτε μαύρο, που είχε κάτι να πει για τον Ουάσινγκτον. Μπορεί και να μην τους συμβαθούσε τους μαύρους. Μα όχι όλους. Έκανε πάντα εξαίρεση για το μαύρο, που είχε ζήσει σιμά στον Ουάσι-

γκτον. Γιατί ο μαύρος εκείνος είχε γίνει ένα κομμάτι του μύθου της αμερικανικής Εθνεγερσίας.

Έτσι και οι άνθρωποι του Οκτωβρίου, όλοι εμείς. Όταν θα περάσουν τα χρόνια και θ' απομεινουμε, όσοι απομεινουμε, λίγοι και κάθε μέρα θα λιγοστεύουμε πιο πολύ, θα είμαστε οι στεγνές ζωντανές μαρτυρίες μιας μεγάλης στιγμής, που οι νεώτεροι δεν θα την έχουν γνωρίσει, δεν θα την έχουν ζήσει. Και θα πρέπει αυτή τη στιγμή να τη διατηρήσουμε μέσα μας ασπίλω-

καν όλα, μα δεν παραδοθήκαμε. Ο τότε εχθρός μπορεί να είναι σήμερα φίλος. Αυτό σημασία δεν έχει. Τα έπη δεν τα γράφουν οι πολιτικοί. Τα γράφουν οι απλοί, οι καθημερινοί άνθρωποι, που αισθάνονται, σε μια μεγάλη στιγμή, ν' αστραφτεί μέσα τους το φως της θέας ευδοκίας. Και τα ιστορικά απροσδόκητα, που δημιουργεί η όρθια ψυχή, ανήκουν και στον αντίπαλο. Γιατί και σ' εκείνον μαθαίνουν, πως είναι μεγάλη υπόθεση η Αρετή σε τούτον τον αλλόκοτο κόσμο. Κι' είναι δώ-

ΑΠΟ ΤΟ ΕΠΟΣ ΤΟΥ 1940 - 41

Ηπειρωτίσες μεταφέρουν πολεμοφόδια για το στρατό μας. Σχέδιο του ΓΑΣΣΟΥ

τη, αχιλλώδη, αρρώστητη από πατριτισμούς και αντιλογίες και διχογνωμίες. Να την αφήσουμε στην Ελλάδα, σε όλους μας, στην αθάνατη δόξα του ανθρώπου, στη δόξα της όρθιας ψυχής. Επέρασαν ήδη δεκάδες χρόνια. Πολλοί από τους ανθρώπους, που έπλασαν το έπος εκείνο, είτε αφανίστηκαν στον Αγώνα είτε αποσύρθηκαν, θύματα του κοινού πεπρωμένου, από τη ζωή. Τα νέα παιδιά, που πληθαίνουν σήμερα στα σχολεία, δεν την έχουν ζήσει. Άλλα γεννήθηκαν τότε ή λίγο νορτίτερα, άλλα στα χρόνια τα πικρά της σκληριάς, άλλα αργότερα. Αυτός ο κόσμος ο νέος πρέπει να μάθει, πρέπει να ξέρει. Να πάρουμε να του διαβάσουμε τα γράμματα, που έσπελναν τότε οι πρόμαχοι από την Αρβανία, να του πούμε για την πρώτη μέρα του πολέμου, για τις γυναίκες της Πίνδου, για τα παιδιά που εκλείστηκαν μέσα στα σκουριά της Μακεδονίας και σκοτώθη-

ρο ακριβό το συνείδηση της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας. Θυμώμαι μία νύχτα, πρώτες μέρες της Κατοχής. Εχτύπησε η πόρτα του σπιτιού, ανοίξαμε. Δεν καρτερούσαμε κανένα εκείνη την ώρα, δεν προσμένναμε τίποτε, είμαστε καθώς οι μαθητές του Χριστού, νύστερ! από τη Σταύρωση, συναγμένοι και κατ'αποκαρμέντοι. Κι' ωστόσο, ανοίξαμε, κι' έναν αόριστο φόβο στην καρδιά, στο φως που έπεσε πάνω του, αντικρύσαμε ένα πρόσωπο με δαυιά και μακριά κόμη, με άκουρα γένια, με τα μάτια κόκκινα και θολά από την αργύρινα. Δυσκολευτήκαμε να τον γνωρίσουμε. Ήταν ένας γνώριμος, παιδί από το χωριό, στρατιώτης. Το χαλί του ήταν αμασμένο και λαοποιημένο. Τα πόδια του τυλιγμένα με κουρέλια. Κρατούσε στα χέρια του ραβδί, ένα κλαδί. Η ανάσα του ήταν βαριά.

— Καλησπέρα! μας είπε. — Από πού έρχεσαι; — Έρχομαι από πάνω.

— Με τα πόδια; — Ναι, με τα πόδια. Έσπασε το μέτωπο, πήρε το δρόμο του ο καθένας να πάει στο σπίτι του. Δεν μπορούσε τίποτε άλλο να γίνει. Μιλούσε σιγά, ταπεινά, καθώς όλοι όσοι έχουν πράξει κάτι μεγάλο. Εξράγισε η καρδιά μας να τον κοιτάζουμε. Τον εβάζαμε να πληθεί, εστρώσαμε το τραπέζι, να φάμε. Είχε φέρει μαζί του ένα ταγάρι μ' ένα κομμάτι ξερό ψωμί, με δυό κονοτέρες.

— Έχω λίγο ψωμί, μας είπε. Το θέλετε; — Δεν έλειπε ακόμη, του αποκριθήκαμε. — Θα λείψει κι αυτό, μας είπε εκείνος. Όλα θα λείψουν. Μα θα κρατήσουμε! Τα μάτια του ξεβλόωσαν. Έτρωγε με μικρές φοβισμένες μπουκνές, με τα μάτια του είχαν ξεβλόωσει!

— Θα κρατήσουμε! είπε και πάλι. Αυτό είναι βέβαιο!

Δεν είχαμε καμιά αμφιβολία κι' εμείς. Ήμαστε βέβαιοι. Όλο το Έθνος ήταν βέβαιο. Κανένας σ' εκείνη τη συνομιλία δεν είχε: «ενικήθηκε». Όλοι έλεγαν: «ενικήσαμε!». «Νενικήκαμεν!» Μήπως δεν είχαμε νικήσει στις Θεομοπίδες; Δεν είχαμε νικήσει στο Μεσολόγγι; Δεν είχαμε νικήσει στο Μανιάκι; Ο στρατιώτης, που εγύρισε από τον πόλεμο εκείνη τη νύχτα, χωρίς να το νιώθει, είχε πάρει το ανάστημα ενός συμβόλου. Μέσα από τη θλίψη, την κακοπάθειά του, μέσ' από τα κουρέλια του ανέβαινε προς το φως απ'αγγέλτη μια αρχαία ψυχή, ντυμένη αρχαγγελικά φτερά, η ψυχή του ανθρώπου που δεν υποτάσσεται στη βία, που δεν απαλλοτριώνει, με κανένα αντιτάξιμο, το μεγαλύτερο της δικαίωμα και το μεγαλύτερο της πρόνομο σε τούτη τη γη: το δικαίωμα να είναι ελεύθερος. Η επιβεβαίωση μιας έρχεται τώρ' από την Κύπρο. Αυτό είναι το πεπρωμένο μας: να θυμίζουμε κάθε τόσο στους ανθρώπους, πότε αξίζει να ονομάζεται κανείς «άνθρωπος». Ποιά είναι η διαφορά, που υπάρχει ανάμεσα στον άνθρωπο και στο ανθρωποειδές.

Θυμώμαι και πάλι, βοι-σκόμουν σιμά στην Ομόνοια, την πρώτη μέρα, τους στρατιώτες που έφευγαν για τα σύνορα. Για τον πόλεμο — και για το θάνατο ίσως. Τις μαννάδες που τους αποχωρατούσαν, τις αδερφές και τις αρραβωνιαστικνές, που συμπεριπατούσαν, για λίγο. Τις γυναίκες, που κρατούσαν, στη μητρική σκληριά, τα νήπια τέκνα. Τα νήπια εβάζαν, χαμογελούσαν, προσπαθούσαν να μιλήσουν, κάτι να πουν, από τη γλώσσα εκείνη των αγγέ-

Συνέχεια στη σελ. 10

ΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΩΝ ΜΑΣ

Νικηφόρου ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ

ΜΑΝΑ ΚΑΙ ΓΙΟΣ (1940)

Στης ιστορίας το διάσελο όρθιος ο γιός πολέμαγε
κ' η μάνα κρατάει τα βουνά, όρθιος να στέκει ο γιός της,
μπροντίς, χιόνι και σύννεφο. Κι' αχολόγαγε η Πίνδος
σα νάχε ο Διόνυσος γιορτή. Τα φαράγγια κατέβαζαν
τραγούδια κι' αναπήδαγαν τα έλατα και χορεύαν
οι πέτρες. Κι' όλα φώναζαν: «*Τε παίδες Ελλήνων...*»
Φωτεινές σπάθες οι ψυχές σταύρωναν στον ορίζοντα,
ποτάμια πισωδρόμιζαν, τάφοι μετακινούνταν.

Κ' οι μάνες τα κοψτά γκρεμένα σαν Παναγιές τ' ανέβαιναν,
κ' έλυνε τα τεμπέρια τους κ' έπαιρνε τα μαλλιά τους
κ' έδεχνε τα φουστάνια τους και τις σπαθοκοπούσε
και τις αεροτραμπάλλιζε ο άνεμος φορτωμένες.
Με την ευχή στον όμο τους κατά το γιο παγαίνουν
μ' αυτές αντροπατάγανε, ψηλά, πέτρα την πέτρα
κι' ανηφορίζαν στη γραμμή, όσο που μες στα σύννεφα
χάνονταν ορθομιασμένες η μια πίσω απ' την άλλη.

ΕΝΑΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ ΜΟΥΡΜΟΥΡΙΖΕΙ ΣΤΟ
ΑΛΒΑΝΙΚΟ ΜΕΤΩΠΟ

Πούς θα μας φέρει λίγον ύπνον εδώ; Θα μπορούσαμε
τότε τουλάχιστο να ιδούμε πως έρχεται
τάχατε η μάνα μας βαστάζοντας στη μασχάλη της,
ένα σεντόνι λουλακισμένο, μι' αγκαλιά ζεστασιά
και καλυφθέντες από το σπίτι μας.

Ένα

φθαρμένο μονόγραμμα στην άκρη του μαντηλιού:
ένας κόσμος χαμένος. Δε μας έμεινε τίποτα
να θυμίζει τον άγγελο των χειρών της, εδώ
που τριγυρίζουμε πάνω στα χιόνια με τις χλαίνες κοκκα-
λιασμένες. Ποτέ,
δεν ανάτειλε ο ήλιος σωστός απ' τα νηώματα του Μοράβα,
δεν έδυσε ο ήλιος αλάβωτος απ' τ' αρπάγια της Τρεμπε-
σίνας.

Τριγύρω στον άνεμο χωρίς άλλο ρόχο,
διπλωμένοι με το τουφέκι μου, παγωμένοι και ασταθής.

(Σαν ήμουνα μικρός καθρεφτιζόμουν
στα ρυτίδια της πατρίδας μου
δεν ήμουν

πλασμένος για τον πόλεμο).

Και δε θα μου πήγαινε αυτή η προσβολή περασμένη υπό
μάλης,

αυτό το τουφέκι, αν δεν ήσουν εσύ,
γλυκό χρώμα, πατρίδα μου, που νοιώθεις σαν άνθρωπος
αν δεν ήταν λίκνα και τάφοι που μουρμουρίζουν
κι' αν δεν ήταν βουνά, τόσο οικεία, σκαλισμένα,
κοιμένα, πλασμένα, αλλού με το χέρι κι' αλλού
με τον Θεού το σπαθί, σαν περήφανα μέτωπα.

Μας βελονιάζει τα κόκαλα η νύχτα σ' αμυγιά. Εδώ μέσα
μεταφέραμε τα φιλικά πρόσωπά μας και τ' ασπαζόμαστε,
τη μυρωδιά του σπιτιού, τη θέα των λόφων, την άπλα της
θάλασσας.

τις πλεξούδες των κοριτσιών — μεταφέραμε
την Παναγία με το γαρύφαλλο, ασκίισσα,
που μας σκεπάζει τα πόδια πριν απ' το χιόνι,
που μας διπλώνει στη μπόλια της πριν απ' το θάνατο.

Μα ό,τι κι' αν γίνει, εμείς θα επιζήσουμε.
Άνθρωποι κατοικούν μες στο πνεύμα της λευτεριάς. Ανα-
ρίθμητοι
άνθρωποι, όμορφοι. Άνθρωποι.
Ένας μέγας καταλιμός είναι η έννοια της αρετής. Τ' ό,τι
πέθαναν

δεν σημαίνει πως πάσαν να υπάρχουν εκεί με τις λύπες,
τις χαρές, τις αγάπες και τις κουβέντες τους.
Ο ήλιος σας θάνα ακριβά πληρωμένος.

Αν τυχόν δεν γυρίσω, ας είστε καλά,
σκεφτείτε για λίγο πόσο μου στοίχισε.

Σαν ήμουνα μικρός καθρεφτιζόμουν
στα ρυτίδια της πατρίδας μου
δεν ήμουν
πλασμένος για τον πόλεμο).

Ο ΝΕΚΡΟΣ

Μας τον φέρανε λαβωμένους.
Το γέλιο του ίδιο. Τα μάτια, τα χέρια του,
δεν έδειχναν τίποτα. Το μέτωπό του ήταν ήρεμο,
φορτωμένο, όπως πάντοτε. Το χιόνι στα γένια του

Συνέχεια στη σελ. 6

ΣΤΟΝ ΤΟΠΟ ΜΑΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΜΑΣ

1. Ύψωση Τιμίου Σταυρού

Το ημερολόγιο τις 14 Σεπτεμβρίου λέει: Η ύψωση
του Τιμίου Σταυρού (νηστεία). Μια παράδοση αναφέρει:
Όταν η Αγία Ελένη βρήκε το Σταυρό, που σταυρώθηκε
ο Χριστός απορούσε, λέει, ανάμεσα στους πολλούς
σταυρούς ποιός να ήταν του Χριστού. Το κατάλαβε
όμως από ένα ευωδιαστό φυτό, που είχε φυτρώσει κοντά

Σταυρός, έργο Καλαρρυτιώτη αργυροχόου

του, το βασιλικό. Έτσι τον σήκωσαν και έγινε η Ύψωση
Του.

Σήμερα τη γιορτή αυτή οι πιστοί Χριστιανοί φέρνουν
στις εκκλησιές αγκαλιές τα βασιλικά και τις γλάστρες
του σπιτιού τους και ο ιερέας τα μοιράζει για ανάμνηση
στο εκκλησίασμα. Οι πιστοί κρατάνε και αυστηρή νη-
στεία, γιατί είναι «σταυρωμένη μέρα» σαν τη Μεγάλη
Παρασκευή.

Τί είναι νηστεία; είχε ρωτήσει μια δασκάλα σ' ένα
σχολείο μιας πόλης μας...

Το συμβάν είναι πραγματικό. Κανένα δυστυχώς παι-
δάκι δεν ήξερε. Έτσι ανακαταστήκε η δασκάλα να πει πε-
ρίπου τα εξής στα παιδιά:

Ορισμένες καθορισμένες ημέρες του χρόνου η εκκλη-
σία μας ορίζει νηστεία, δηλαδή αποχή από κάποιες τρο-
φές. Αυτό γίνεται για δυο λόγους: πρώτα για να ενι-
σχύσουμε τη βούλησή μας, τη θέλησή μας έτσι να μπορεί
ο εαυτός μας να επιβάλλει στις πράξεις του το καλό.
Δεύτερο για λόγους υγείας, ο οργανισμός μας αποτοξι-
νώνεται δηλαδή εξουδετερώνεται από τις τοξικές ουσίες
του οργανισμού, δηλαδή τα δηλητήρια που φέρνουν
ασθένειες.

Παλιά που οι γυναίκες ζύμωναν στο σπίτι το ψωμί
και το ψήνανε στη γάστρα είχαν και το έθιμο του πρώ-
του προζυμιού. Μετά τη λειτουργία του Σταυρού οι νοι-
κοκυρές παίρνουν ένα κλωνί βασιλικό (το «σταυρολού-
λουδο») στο σπίτι, βάζανε αλεύρι και το βασιλικό κι
έτσι γινόταν μαγιά, προζύμι, χάρη στη δύναμη του ευ-
λογημένου βασιλικού.

Τί όμορφα έθιμα έχει ο βασανισμένος λαός μας!

2. Τα Σαββατοκύριακα

Η ζωή στις πόλεις προσφέρει ανέσεις, φαγοπότι, αλλά και
άγχος και μοναξιά. Μοναξιά σε τόσες κιλιάδες κόσμο; Η μο-
ναξιά δεν ζει μονάχα στις ερημίες, εκεί μπορεί να μη βρίσκεις
κόσμο, αλλά καίρεσαι τα πούλια, τα ζώα και τους λιγοστούς

ξωμάκους και σε βρίσκουν
στο στρατό και σε ξέρουν ή
δεν σε γνωρίζουν θα σου
πουν την καλημέρα του Θεού.
Θα λιποθυμήσεις; Θεός φυλά-
ξει, κοντά τους και θα συμπα-
ρασταθούν να συνέλθεις, να
σε πάνε στο γιατρό να σου
πουν ένα καλό λόγο αδερφέ.

Στις τοιμενιουπόλεις η
αδιαφορία για τους συναν-
θρώπους πήρε ανθρωπινικές
διαστάσεις. Ρωτάς σε πολυ-
κατοικία: Εδώ κάθεται ο κύ-
ριος τάδε: Ενώ μένει απέναντι
και το ξέρει σου απαντά οδιό-
φορα και μοδούρικα ένα ξερό
«Δεν ξέρω». Κατακαμένη
ανθρωπιά του εικοστού αιώ-
να!

Για να αποφύγουν τη μο-
ναξιά, το άγχος, τη σωρατική
κούραση της σκληρής ζωής
της πόλης, πολλοί χωριανοί
μας καθιέρωσαν κι ανεβαί-
νουν τα σαββατοκύριακα στο
χωριό. Φαγητό έχουν εξα-
σφαλισμένο, εργάζονται με
φιλική διάθεση εξυπηρέτησης
τρεις ψωσταριές. Παρέα εξα-
σφαλισμένη απ' τους ίδιους
τους εκδρομείς και ενισχυμέ-
νη απ' τους ήρωες ντόπιους
Καλαρρυτιώτες, που διαμέ-
νουν μόνιμα στο κεφαλοχώρι
μας.

Δεν χρειάζονται πολλά
πράγματα να δώσει ο άνθρω-
πος ένα σωστό νόημα στη ζωή
του παρά λίγη σκέψη και θέ-
ληση. Έτσι ξαναγεννιούνται
ψυχικά επιστρέφουν τη Δευ-
τέρα πρωί πρωί για τη δουλειά
τους μ' άλλο κέφι μ' άλλη
διάθεση, με νέο κουράγιο.
Έτσι απολαμβάνει, όσο ο και-
ρός το επιτρέπει, αξέχαστες
ημέρες.

3. Το χωριό μας και η
28η Οκτωβρίου

Η 28η Οκτωβρίου είναι μια
μεγάλη ημέρα για το Έθνος των
Ελλήνων. Είναι σε σημασία η
δεύτερη Εθνική μας εορτή μετά
την 25η Μαρτίου.

Αυτή τη μεγάλη ημέρα δεν
πρέπει να την ξεχνούμε, γιατί
έθνη που έχασαν τη μνήμη
τους χάνθηκαν και από το ιστο-
ρικό γίγνεσθαι.

Τώρα και πενήντα χρόνια,
το 1940 ο δικτάτορας της Ιτα-
λίας Μπενίτο Μουσολίνι, ζή-
τησε απ' τον τότε Πρωθυ-
πουργό της χώρας μας Ιωάννη
Μεταξά, ούτε λίγο ούτε πολύ,
να του παραδώσει τη χώρα.

Ο περήφανος λαός μας
απάντησε το γνωστό μωρό-
στομο «ΟΧΙ» που έμεινε στην
ιστορία μεγάλο παράδειγμα
βούλησης και πράξης θυσίας
για την ελευθερία.

Οι φασιστικές μεραρχίες,
πριν λήξει η προθεσμία της
απάντησης της Ελληνικής Κυ-

βερνήσεως προώθησε τις δυνάμεις της στα ιερά μας σύνορα. Η αντίσταση των αόλων Ελλήνων
υπήρξε παροιμιώδης για ένα μικρό σε έκταση, αλλά μεγάλο σε ψυχική κράτος.

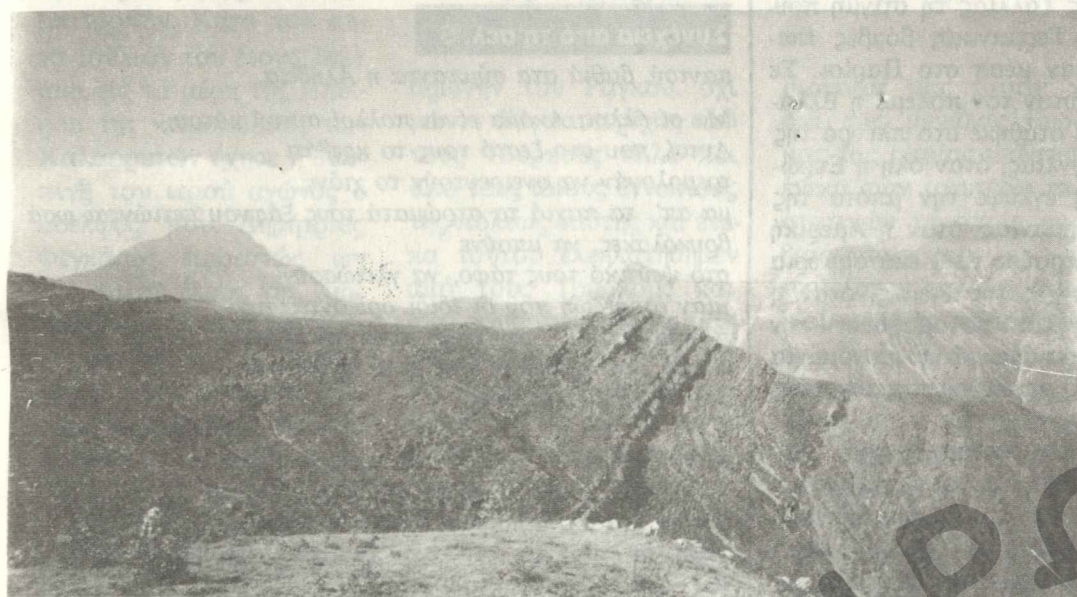
Το χωριό μας έστειλε και αυτό τους στρατευσίμους νέους του στο μέτωπο. Πολλοί άφησαν εκεί
ό,τι πολυτιμότερο έχει ο άνθρωπος στη ζωή του, τα νιάτα τους. Δεν ξεχάσαμε τους ήρωες νεκρούς
μας και στο πρώτο, στο προσώλιο του Αγίου Νικολάου, είναι γραμμένα τα θάνατα ονόματά τους.

Σήμερα που το πανελλήνιο γιορτάζει με δικαιολογημένο ενθουσιασμό, περηφάνεια και συγκί-
νηση την 28η Οκτωβρίου τιμούμε και εμείς τους θανάτους νεκρούς μας μαζί με τους άλλους συ-
ναδέλφους τους που έπεσαν πρωτό για να ζήσουμε εμείς ελεύθεροι με αξιοπρέπεια. Οι λίγες
αυτές γραμμές ας είναι λίγα λουλούδια της Πίνδου μας στον τάφο τους. Αιώνια τους η μνήμη.

4. Στα χειμαδιά

Τ' Αϊ-Δημήτρη, του Αγίου πουπάνω στο κοκκινωπό Άλογό του, του μεγαλο-
μάρτυρος του μυροβλήτου, προστάτη της Θεσσαλονίκης κι όλων μας οι τοσπάνηδες
κατεβαίνουν απ' τα όμορφα βουνά της Πίνδου μας στα χειμαδιά για να ξεχειμω-
νιάσουν με τα κοπάδια τους στη Θεσσαλία. Παλιά αυτή η διαδρομή είχε πολλά ήθη
και έθιμα. Κάποτε πρέπει να καταγραφούν τώρα που ζουν ακόμη αυτοί που τα
έζησαν, γιατί αργότερα θα είναι πολύ αργά. Τί να πρωτοθυμηθεί κανένας, τα κα-
ραβάνια με τα μουλάρια και τα άλογα που φόρτωναν τα καλούφασμένα διασάκια,
τα μικρά παιδιά καθάλα, τις τέχνες απ' το τραγούδι που είχαν κοντά τους
και τις στήναν, όπου νύχτωναν. Το βιός, τα σκυλιά των κοπαδιών, το ζύμωμα και
το ψήσιμο του ψωμιού στο δρόμο, που κρατούσε ημέρες. Τη γέννα στο δρόμο των
εγκύων γυναικών, χωρίς γυναικολόγους, αλλά με βοήθεια μιας μαμμής, με ελάχιστη
πείρα και τη βοήθεια του Θεού.

Τώρα αυτά ανήκουν στις σχολιές των λαογράφων, και η πορεία για τα χειμαδιά
γίνεται με αυτοκίνητα για τις φαμίλιες και τα ζωντανά. Πόσο εύκολα αλλά και

Τα βουνά μας απ' την κορυφή Κακαρότισσα (2400 μ.)

πόσο πεζή έγινε η ζωή μας! Πού ν' ακούσεις το τραγούδι της βροχής, που άγγιξε
το κατασάρακι αλλά και την καρδιά σου; Πώς να καρπίσει το όνειρο, που στέργει
δε βρίσκει χώρο να τριγυρίσει στους ρυθμούς της δράσης και της απαντοχής; Πού
ν' ανταμώσεις κατεβασμένα ποτάμια με κοκκινόνεμο να κατεβάζουν λιθάκια και
κορμούς δένδρων;

Το μετερίζι του βίου άλλαξε. Μαζί του αλλάξαμε κι εμείς. Στο καλύτερο ή το
χειρότερο; Ο καθένας ας δώσει την απάντησή του.

5. Όμορφες στιγμές

Στο καμίνι της ζωής, στη δίνη του ευδαιμονισμού, στο άγχος, την ψυχική κόπωση,
συχνά στην απαισιοδοξία της πορείας της ανθρωπότητας υπάρχουν ελάχιστες, όμορ-
φες στιγμές.

Μια τέτοια μου διηγόταν ο φίλος μου ο Λευτέρης και νομίζω ότι αξίζει τον κόπο
να την μεταφέρω με όση πιστότητα μπορώ.

Παρασκευή απόγευμα, ο ήλιος, μήνας Οκτώβρης, θύμιζε Μάη. Μόνος μου ανέβηκα
μέχρι το ποτάμι, το Καλαρρυτιώτικο λίγο πιο πέρα απ' το τούνελ άφησα το φιατάκι
μου και ρίχτηκα πέρα απ' το ποτάμι. Για καλή μου τύχη βρισκώ τον Αλέκο το συχωριανό
μου με το Ντάτσον του.

— Γεια σου Αλέκο, τί χαμπάρια;
— Καλώς το Λευτέρη, πώς αυτό;

Με τί λαχτάρα και πατριωτισμό μου μίλησε ο Αλέκος. Δεν συγκρατήθηκε και δάκρυσα.
Στις ανθρωπιάς την παρουσία πάντα ραγίζουν οι καρδιές.

— Να, είχα πολύ δουλειά στα Γιάννινα και είπα στη γυναίκα θ' ανέβω για δυο-τρεις
μέρες στο χωριό να ξεδώσω, να ξενασάνω. Συχνά η σκέψη, η φροντίδα, η στενοχώρια
όταν είναι πραγματική είναι πειστική στους δικούς σου. Έτσι έγινε και με τη γυναίκα
μου. Με έτοιμασε και νόμα.

— Καλά έκανε Λευτέρη, αυτό θα γίνεται με πολύ κόσμο μας τα σαββατοκύριακα,
να ρίξουν τη γέφυρα κι όλα θα πάρουν το δρόμο τους.

Ανέβηκα στο Ντάτσον με την κουβέντα, τη χαρά του ήλιου, τη δροσιά και το τρα-
γούδι της ποταμιάς, την ομορφιά της καταπράσινης πλαγιάς της Πουλιάνας, την αρ-
ρενωπή αγριάδα των πρόποδων του χωριού, τη σιωπή της φύσης, το θόρυβο της μη-
χανής, φτάσαμε στην Τσόρα. Εδώ αντικρίσαμε νέα ζωή γεμάτη αναμνήσεις, νεμάτη θυ-
μησης.

ΠΟΙΗΣΗ ΣΤΗ ΜΕΓΑΛΗ ΗΜΕΡΑ

ΓΡΑΜΜΑ ΑΠΟ ΤΟ ΜΕΤΩΠΟ

ΑΓΓΕΛΟΥ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΥ

«Σου γράφω... Κι όμως τόση είν' η σιγή που με κυκλώνει,
που, λέω, αν άνοιγα τα χείλη θ' άκουες τη φωνή μου...

Εχτές ακόμα όλο βροντούσε το κανόνι
σα να βρουχίζονταν γύρω - γύρω στις κορφές λιοντάρια
σ' άγρια σφαγή, κι απάνωθ' εμάς οι ατσάλινοι
γυρνούσαν γυπαίτιοι, γυρνούσανε ολόενα,
τον ίσιο ορχοντάς του Χάρου και το Χάρο
στα νύχια τους κρατώντας...

Αλλά απ' όλα

είναι τρανότερη η σιγή π' ακολουθεί
κατόπι από τη μάχη, σα βαδιά μας
το μεσότοιχο της ζωής και του θανάτου
γκρεμίζεται κι ολόγυμνη η ψυχή μας,
θωρώντας ζωντανούς και πεθαμένους
να τους τυλίγει γύρω ένα σουδάρι
μονάχα, το σουδάρι του χιονιού, δεν απαντάει
σαν άλλοτε ένα ξύπνημα μα κάποιαν ανάσταση από σάλπι-
γμα μεγάλο,
μια ανάσταση σε ορίζοντες που πρώτα,
ξυπνώντας, δεν τους ζούσαμε...

Και μήπως

θαρρείς που εδώ ψηλά κρατούμε αγχώρια
φτωχά του χρόνου, ή γνωρίζατε η ψυχή μας
αν θε να λιώσουν κάποτε τα χιόνια,
αν είναι να γυρίσουμε στην ίδια
που ξεράμε άνοιξη...

Από το 'να στ' άλλο

που πέρνουμε ύψωμα ο σκληρός κυλιέται
στα βράθρα, μα τώρα έχουμε φτάσει
σε μια κορφή που λέω πως αγναντεύει
σε μέλλοντα... Τί αλήθεια, τα κανόνια,
είτ' εχτρικά 'να είτε δικά μας, κάθε μέρα
γκρεμίζουν τους στενούς ορίζοντες από μπροστά μας,
κ' η σκέψη μας, καθώς η λόγχη μας, πλαταίνει
τα σύνορα... Και να που απόψε, όπως στεκόμουν
φρουρός κ' είχα τριγύρα μου κοπάδι
τα νέφη ως μπιστικός, (να με ρωτούσε
αν ήταν δελι ή να 'ταν μεσημέρι,
δεν ξέρω να σ' το πω), μια αχτίδα ξάφνου
σαίτηνε το διάστημα, κι ως πρώτα
στη λόγχη μου αντιχτύπησε, ακέριες
τις κορυφές εχρύνωσε, τα βάθη
ξεσκέπασε της άβυσσος, λαγκάδια,
νερά, ποτάμια: όμως απάνω απ' όλα
σάμπως ρομφαία μου διήβη την καρδιά μου,
γυρίζοντας τη μονομά ξοπίσω,
απ' τις κορφές του λυτρωμού στην έννοια
όλων εσάς που μένετε αυτού κάτω,
με κρυφοληστακιά καρτεράνας
την άνοιξη από μας... Τί αλμινό μας
αν καρτερείτε μια άνοιξη σαν πρώτα
κι όχι την άνοιξη που λέω και θα πει
σπαθι κρατώντας δίτομο, φρεμένη
με τα φτερά της Νίνας, να θερίσει
ό,τι δεν είν' ανάμεσά σας αξιο
να τη δεχτεί...

Κι αυτό 'να που με κάνει

την ώρα τούτη να Σου γράψω, φίλε,
να Σε ρωτήσω: «Είστ' έτοιμοι ή δεν είστε
να τη δεχτείτε τέτοια άνοιξη;»

Τώρα

να πεις μπορεί την περιμένουν κάποιον
τέτοια που λέω, βγαλμένη απ' το καμίνι
της μάχης, απ' τις μάχες πυρρώνης,
σάμπως χαλκό αναμμένο, με τη ζώνη
πολεμικά ζωμένη, με τα μάτια
σα φλόγα και στα χείλη της απάνω
του λαού τη γλώσσα, απόκριση ζητώντας
στην ίδια γλώσσα απ' όλους σας...

Έτσι, ίσως

μ' αποκριθείς, την περιμένουν κάποιον,
και πως σ' αυτόν, που ν' έτοιμος, το θάμα
της δύναμής της να κατέβει αφνίδια
μπορεί, καθώς, την ώρ' αυτή που γράφω,
δεν ξέρω πούθε, αντίκρι μου, στο σύμμα
τ' αγκαθωτό που χτες είχαμε κόψει
του οχρού για να περάσουμε αγνάντια,
κατέβη ένα μικρό - μικρό πουλάκι,
κι ως μια στιγμήν εστάθηκε κι αφήκε
μιανής στιγμής κελαηδισμό, ξεχάθη
θα λες παντού, επίε παντού, ξεπλώθη

Συνέχεια στη σελ. 6

ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΗΣ 28ης ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Συνέχεια από τη σελ. 2

γένειαι είναι ένα χρέος που βαρύνει πάνω στη ζωή μας σαν ένας Νόμος Αρετής. Το ξαίρουμε αυτό. Γι' αυτό και δεχόμαστε την Ελληνικήν Ιδέα σα μια ευθύνη ωραία και τραγική, όπως αρμόζει σε μια Φυλή αρρενική, απόκοτη και περήφανη. Αυτό κώλας είναι το γνήσιο της αρετικής ψυχής:

Να δέχεται με χαρά την ευθύνη και να εκτελεί με χάρη την αποστολή της μέσα στο σύνολο που την πλαισιώνει.

Η Ελλάδα πραγματοποιήσε τούτον τον άθλο όλες τις φορές που η καμπάνα της Μοίρας σήμανε μέσα στους αιώνες την κλίσση ώρα της. Είπε «ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΝΑΙ ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΟΧΙ» του ποιητή χωρίς δισταγμό. Καμά αμφοβία, καμά μικροψυχία, κανένας υπολογισμός, κανένα παζάρεμα της προσφοράς της. Ποτέ δεν έκατσε από πριν να λογαριάσει τα στοιχεία τα υπέρ και τα κατά, δεν σκλάβωσε μπτέ μια φορά το μεγάλο πέταγμα της καρδιάς της με τις πεδούλες της στενής λογικής των πιθανοτήτων, με τα δεσμά της στατιστικής.

Ρίχτηκε καταπάνω στη βαρβαρότητα με πόδι χορευτικό και ανάλαφρο.

Ρίχτηκε πάντα μ' ένα άνθος καρδιάς τόσο ανοιξιάτικο, τόσο νεανικό. Και αυτό είναι το μυστικό της.

Το Ελληνικό Γένος έχει τούτο το προνόμιο. Να ζει αιώνια μέσα στην εφηβική του ηλικία, έτοιμο την πάσαν ώρα για τις πιο υψηλές και τις πιο θανάσιμες τρέλες. «Όλα τα μεγάλα μπορούν να κατορθωθούν όταν τα νιάτα θαλαυκίουν την τρέλα» είπε ο μεγάλος άγγλος τραγικός. Η Ελλάδα έχει τα νιάτα μέσα στο βιολογικό κύτταρό της το φυλετικό.

Ρίχτε μια ματιά στο μεγάλο κοιμητήριο της Ιστορίας. Ένα πλήθος Έθνη μεγάλα κινήθηκαν παράλληλα στο φανέρωμα της Ελλάδας. Σπρώχθηκαν στα μετώπα, άναψαν, σπαθόβλησαν. Κατόπιν έβυσαν και στάχτωσαν, θαμμένα για πάντα κάτω από τη σκόνη των πολιτισμών τους. Πέθανε η ψυχή τους, πέθαναν οι θεοί τους.

Κάπου - κάπου μια πλάκα, ένα ανάγλυφο φθαρμένο από τη σκουριά του χρόνου, ένα μνημείο, σηματοδοτούν αυτούς τους πελώριους Νεκρούς. Η ύπαρξή τους δεν απόμεινε παρά σαν όρος αρχαιολογικός, περιέργεια της σκαπάνης του σοφού, παραμυθι χωρίς αρχή και τέλος μέσα στη μνήμη των ανθρώπων.

Η Ελλάδα —μόνη αυτή— συνεχίζει το δρόμο της

τον εφηβικό. Κρατά αναμμένο τον πυρό της και τραβάει την πορεία της με το ίδιο ανάλαφρο περπάτημα. Η φωτιά της φέγγει πάνω από τα κεφάλια των σιλάβων και τ' όνομά της είναι παντιέρα της λευτεριάς για τους λαούς που γονατίζουν. Μεθυμένη από τ' αδάμαστα νιάτα της, προχωρεί μέσα στους αιώνες με το τραγούδι της ζωής στο στόμα. Τραγουδά τη ζωή ακόμα και σαν σέρνει το χορό του Ζαλόγγου, το χορό του θανάτου. Γιατί γνώρισε κατά βάθος τη χαρά της ζωής γι' αυτό και την αξιολογεί κάθε στιγμή πάνω στη ζυγαριά του θανάτου. Ακόμα και την ώρα του διονυσιασμού της δεν χάνει αυτό το μέτρο. Το παλικάρι χορεύει, χτυπά το τσαρούχι στο χώμα και τραγουδά την υψηλή βιοθεωρία της Φυλής.

Τούτ' η γης που την πατούμε

Όλοι μέσα θε να μπούμε!

Τούτ' η γης με τα λουλούδια

Τρώει νιούς και κοπελούδια!

Είναι ένας χορός που γίνεται προκλητικά μέσα σ' αλώνια του θανάτου. Μόνο ένας εφηβικός λαός είναι άξιος για τέτοιες καταξιώσεις.

Η Ελλάδα είναι αυτός ο λαός. Αυτή είναι που ανακάμνη μέσα στα αρχαϊότατα παραμύθια της «το αθάνατο νερό» που δίνει τα αιώνια νιάτα.

Δεν τ' ανακάμνη μονάχα. Έσκυψε το πρόσωπο πάνω στα νάματα και ήπιε, αδιάκοπα φλογισμένη από τη δίψη της ζωής, αδιάκοπα διψασμένη από την απλή γεύση της ζωής, από τις βεβαιώσεις της ζωής, από τον ήλιο της ζωής.

Οι Έλληνες κατεταναύοι που περιφέρουν τη γαλάζια σημαία τους σ' όλες τις θάλασσες και τους ωκεανούς της γης, βλέπουν να ξεπροβάλλει μέσα από τα κύματα η αρχαία Γοργόνα. Πιάνεται από το τσιμπούκι της πλώρης και ρωτά:

— Ζει ο βασιλιάς Αλέξανδρος;

Και ο ναυτικός μας απαντούν χωρίς δισταγμό.

— Ζει και βασιλεύει και τον κόσμο κυριεύει!

Το πνεύμα της Ελλάδας είναι πάλι που κρύβεται μέσα στο σύμβολο του Μεγ. Αλέξανδρου. Και το πνεύμα της Ελλάδας ζει και βασιλεύει στις στεργιές και στις θάλασσες του κόσμου. Και σε τούτον τον πόλεμο οι ξένοι ναύαρχοι που κυβερνούν τα κύματα άκουσαν τη φωνή της Γοργόνας και αναγκάστηκαν ν' απαντήσουν με τα ανακοινωθέντα και με τα Ραδιόφωνα και με τις εφημερίδες όλων των

Ηπείρων και των Πολιτειών:

— Ζει και βασιλεύει και τον κόσμο κυριεύει.

Πέρασαν πολλοί αιώνες που ακούστηκε ένας παράξενος λόγος για την Ελληνική Φυλή. Ο λόγος έλεγε: «Έλληνες αεί παίδες!» Το «παιδί» είναι η λέξη που έχει τη ρίζα της στο ρήμα «παίζω». Είμαστε ο λαός που παίζει με τη ζωή. Και με το θάνατο, όταν έρχεται σαν ορμητική επικύρωση της ζωής. Ποιός είναι άξιος για μια τέτοια επικύρωση;

Μόνο τα νιάτα τόχουν αυτό το προνόμιο. Γιατί μόνο σαν ξεχειλίζουν οι κρουνοί της ζωής μέσα σ' έναν οργανισμό, μπορεί να γίνει τούτη η έκρηξη της θείας τρέλας. Τα Μηδικά ήταν το πρώτο της φανέρωμα. Το 21 έγινε ενάντια στη θέληση της πανευρωπαϊκής διπλωματίας, ενάντια στην Ιερή Συμμαχία. Στον προηγούμενο πανευρωπαϊκό πόλεμο η Ελλάδα βγήκε στο πλευρό της Γαλλίας τη στιγμή που οι Γερμανικές βόμβες έπεφταν μέσα στο Παρίσι. Σε τούτον τον πόλεμο η Ελλάδα στάθηκε στο πλευρό της Αγγλίας, όταν όλη η Ευρώπη έγλυφε την μπότα της Γερμανίας, όταν η Αμερική μετρούσε τα 8 εκατομμύρια λόγχες της Ρώμης, όταν η Αγγλία μονομαχούσε την πιο αγωνιώδη μονομαχία της μεγαλόπρεπτης ιστορίας της.

Ας διαφυλάξουμε λοιπόν την 28 του Οκτώβρη μέσα στα άδυτα της Εθνικής ψυχής γιατί είναι το Πνεύμα της Φυλής που μίλησε με τις σάλπιγγές της. Ας την κάνουμε συνείδηση. Ας την κάνουμε πανοπλία. Ας την κάνουμε κανόνα ζωής.

Όσο ζει η Φυλή αυτή, η 28 του Οκτώβρη θα καίγει μέσα της άσπυστη φλόγα. Και σαν ξανάρθουν τα δίσεκτα χρόνια και ο άνθρωπος κινυνώνει ακόμα μια φορά να χάσει την αξιοπρέπιά του, η ελληνική φωτιά, που δεν σβύνει κάτω από τη στάχτη του χρόνου, θα περιμένει πάλι την ώρα της για να φωτίσει την έντρομη πανανθρώπινη ψυχή στο δρόμο της αρετής και της λευτεριάς, στο δρόμο της περηφάνειας, στις τιμές το δρόμο.

Η Ελλάδα των Μηδικών, η Ελλάδα της Πόλης, η Ελλάδα του 21, η Ελλάδα του 17 είναι μέσα στην Ελλάδα του 40. Σαν Φυλή σταθήκαμε άξιοι της Ιστορίας μας. Τώρα ένα είναι το χρέος μας:

Σαν άτομα να σταθούμε άξιοι της Φυλής μας.

Ψηλά τις καρδιές, οι Πατέλληνες!

Και ψηλά τις Σημαίες! Αθήνα - Οκτώβρης 1945

ΣΤΡΑΤΗΣ ΜΥΡΙΒΗΛΗΣ

ΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΩΝ ΜΑΣ

Συνέχεια από τη σελ. 4

είχε καθίσει με τον ίδιο απαράλλαχτα τρόπο που κάθονταν και πάνω στα δέντρα. Ένα μικρό γαρουφαλλό μόνο, στο στήθος, ξεβρά, πάνω απ' τ' άσπρο πουκάμισο. Σε λίγο θα πέθαινε. Μας έκανε νόημα κι' εμείς καταλάβαμε. Του πήρα το χέρι, γονάτισα, έπιασα το ένα μου δάχτυλο:

«Το χρυσό δαχτυλίδι μου να το πάτε στην Α στην πόλη Ω»

(Το τελευταίο μικρό της γράμμα του είχε βρει τις προάλλες στα χίλια διακόσια είκοσι ήνωμα. Γράφοντάς του τον έλεγε πάντα: «λουλούδι μου»).

Πάνω μας χινόζε. Σ' όλων τα πρόσωπα βηματίζει η θλίψη: κάτι δάκρυα χοντρά που καίγαν το χιόνι, κρεμόνταν στα μάγουλα κι' έσταζαν πάνω του. Κι' εκείνη την ώρα πιο ζεστό πράγμα σ' όλο τον κόσμο δεν ήταν θαρρώ, γιατί χινόζε σ' όλο τον κόσμο.

Είχε το σύμπατο σκύνει θαρρείς και χινόζε κι' έκλαιγε κι' έσταζε πάνω στην άσπρη του ακίνητη μάσκα: «Λουλούδι μου!»

Νικηφόρος ΒΡΕΤΤΑΚΟΣ

(Από το βιβλίο «Το βάθος του κόσμου»)

ΠΟΙΗΣΗ ΣΤΗ ΜΕΓΑΛΗ ΗΜΕΡΑ

Συνέχεια από τη σελ. 5

παντού, βαθιά στα σύμπαντα η Αλήθεια...

Μα οι άλλοι; Ακόμα είναι πολλοί αυτού κάτου; Αυτοί, που στο ζεστό τους το κρεβάτι τρεμολογάν να ονειρευτούν το χιόνι, μα απ' τα παχιά τα στρώματά τους ξάφνου πετιώνται ωσαύτον βροντόλακες, να μπουνε στο ψεύτικό τους τάφο, να γλιτώσουν μιαν έρημη ζωή που οι ίδιοι ορίζοντές της πλατύτεροι απ' τον τάφο αυτό δεν είναι; Αυτοί, που τρέμονε τον λαού τη γλώσσα σαν άκουσμα σειρήνας;

Πές μου, φίλε...

Αλλ' όχι... αλλ' όχι... Τι θα πεις, το ξέρω! — «Πνέμα γυμνό! Ευωδιά σπαθίου πλυμένου μες στ' άγαρο αίμα των οχτρών! Νίκη, νίκη στα σκάχτρα απ' άκρη σ' άκρη... Τρόμος, ναι, τρόμος στα φαντάσματα!...

Η Ελλάδα

θε να γυρίσει να βρει την Ελλάδα!»

Φίλε, χαιρεί!

ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΣ

«ΚΑΛΑΡΡΥΤΙΩΤΙΚΑ ΝΕΑ»

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

— * —

εκδότης: ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ

ΚΑΛΑΡΡΥΤΩΝ «Η ΠΙΝΔΟΣ»

ΛΑΜΠΟΒΙΤΙΑΛΗ 3 * ΤΗΛ. 37.440 * ΓΙΑΝΝΙΝΑ

— * —

Συντάσσεται από επιτροπή

Πληροφορίες - Επιμέλεια Εκδόσεως:

κ. Θεόδωρος Μπαργιάννη

τηλ. (0651) 25.561

— * —

Τα έξοδα εκτύπωσης και διακίνησης της εφημερίδας, καλύπτονται από τις προαιρετικές εισφορές μελών και φίλων μας.

— * —

Τυπογραφεία:

Γ. ΔΟΥΒΑΛΗ - Ε. ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

28 Οκτωβρίου 41 * ΤΗΛ. 20.544 * ΓΙΑΝΝΙΝΑ

Αγωνισταί Καλαρρυτών*

Συνέχεια από το προηγούμενο

Γεώργιος Φεγγάρης, εκ Καλαρρυτών. Εγεννήθη εις Καλαρρύτες από εύπορον οικογένειαν. Κατά την επανάστασιν του χωριού του καίτοι ηλικιωμένος εβοήθησεν αυτή και έπειτα εις την ελευθέρωσιν Ελλάδας έλαβε μέρος εις διαφόρους επιχειρήσεις. Από τον εις τα χειρόγραφα της Εθνικής Βιβλιοθήκης φάκελόν του μεταφερόμεν εδώ δύο σχετικά έγγραφα, τα οποία εξηγούν ωρισμένα σημεία του τρόπου με τον οποίον έγινε επίσημους της επαναστάσεως εις τα χωριά Καλαρρυτών και Συρράκου, εν συσχετισμώ και με την αλλαχού δημοσιευμένην επιστολήν του Αποστόλου Παπαγεωργίου.

«Αθήναι τη 8 Απριλίου 1865.

Προς την επί των αποζημιώσεων επί του Ιερού αγώνος Σήν Εξεταστικήν Επιτροπήν. Κατά τον μήνα Ιούλιον του έτους 1821 άμα εις τα μέρη της Ηπείρου της κοινοπόλεως των Καλαρρυτών ήχησε η σάλπιγξ του ιερού αγώνος ο αδελφός μου Δημήτριος Φεγγάρης προεστώς αν του αυτού έτους της Κοινοπόλεως ταύτης των Καλαρρυτών και ο ευσεβής υιοφανόμενος Γεώργιος Φεγγάρης προσκεκαλέσασεν δι' εξόδων μας

τον στρατηγόν Ιωάννην Ράγκον προς βοήθειαν κατά των εχθρών. Επειδή δε δεν ηδυνήθημεν να ανθέξωμεν εις τα όπλα μας ένεκα του πληθυσμού των Τούρκων εκυρίευσαν οι εχθροί την αυτήν πόλιν και ως εκ τούτου η οικογένειά μας ως αιτία της καταστροφής των δια την

μερον εις την επαρχίαν εκείνην, μάλιστα δε οι Τούρκοι ηχηλώσαν από την οικογένειάν μας πέντε ψυχάς και κατέλαβον και εκυρίευσαν όλην την λαμπράν ακίνητον και κινητήν περιουσίαν μας την οποίαν μέχρι σήμερον νέμονται και κατέχουσι. Δια την καταστροφήν της πε-

αγωγήν του Ράγκου, όχι μόνον όλη κατετρεχθή από τους Τούρκους αλλά και από τους ίδιους εντοπίους της πόλεως ταύτης και ένεκα τούτου ελεηλατήθημεν από τους Τούρκους και από τους συμπολίτας μας ελεεινώς διά τον λόγον ότι εγίναμεν αίτιοι του αφανισμού των ως πάντα ταύτα είναι γνωστά και μέχρι σή-

ριουσίας μας ταύτης και διά τας μεγάλας θυσίας μας τας οποίας υπέστημεν ένεκα των ανωτέρω περιστατικών τα οποία επιβεβαιούνται και εκ του εγκλείστου από 5ης Απριλίου 1844 πιστοποιητικού των διαφόρων οπλαρχηγών δεν ελάβομεν εκ της πατρίδος δι' ην ηγωνισθήμεν ουδέ οβολόν. Διά ταύτα προστρέχω εις την Σεβαστήν ταύτην Επιτροπήν και εξαιτούμαι θερμώς ίνα αφού λάβη υπ' όψιν της τας ανωτέρω θυσίας μας και εκδουλεύσας προς την Πατρίδα ευερεσθητή να εγκρίνη τας δεούσας αποζημιώσεις μου, καθόσον μάλιστα εμί και οικογενειάρχης πέντε θηλέων ανιψιώνων τέκνων. Υποσμηλεύμαι δε ευσεβώς.

Ευπειθέστατος, Γεώργιος Φεγγάρης.

«Αποδεκτόν

Ότι ο κ. Γεώργιος Φεγγάρης από Καλαρρυτών της Ηπείρου από της επαναστάσεως του καιρού υπήρχεν από οικογένειαν πρώτης τάξεως και ο Δημήτριος Φεγγάρης αντάδελφος αυτού, ανώτερος ων της εποχής εκείνης με παιδείαν άνθρωπος και με φρόνησιν, επί του 1821 έτους κατείχεν ούτος τον

επιτοπίαν αρχών την προτερεπούσαν θέσιν τότε του Διογέτη ταύτης της Κοινοπόλεως των Καλαρρυτών και της εταιρείας του Έθνους παρερεθείς τότε κατηχημένος και αυτός κατά τον μήνα

Συνέχεια στη σελ. 8

ΛΑΔΙ
ΣΤΟ
ΛΥΧΝΑΡΙ

Οι πρόσφατοι κρικοί της αλυσίδας αγάπης και τα καινούργια φτερά για τον Σύνδεσμό μας και την εφημερίδα μας είναι:

ΓΙΑ ΤΗΝ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
«Καλαρρυτιώτικα
Νέα»

— Πέντε χιλιάδες (5.000 δρχ.) η συγχωριανή μας κ. Ελένη Μπριάκου που διαμένει στα Γιάννενα στη μνήμη του συζύγου της Τάκη Μπριάκου απόστρατου Αξιωματικού του Μηχανικού.

— Πέντε χιλιάδες (5.000 δρχ.) η συγχωριανή μας κ. Κων/νος Μπελεμέζης που διαμένει στη Λάρισα.

— Τρεις χιλιάδες (3.000 δρχ.) η συγχωριανή μας κ. Χριστόφορος Σιάμος που διαμένει στο Μεσολόγγι.

— Τρεις χιλιάδες

(3.000 δρχ.) ο συγχωριανός μας κ. Σωτήρης Ζαφειρίδης που διαμένει στα Γιάννενα.

— Χίλιες (1.000 δρχ.) η συγχωριανή μας κ. Μαριγούλα Κουτσονίκα που διαμένει στο Μεσολόγγι.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΓΙΑ
ΤΡΙΑΔΑ

Για την αναστήλωση του θρησκευτικού και πολιτιστικού μνημείου της εκκλησίας Αγ. Τριάδας Καλαρρυτών:

— Δέκα (10.000 δρχ.) η συγχωριανή μας κ. Νίνα Χατζηγαπάπογλου - Δογορίτη που διαμένει στα Γιάννενα, στη μνήμη της αδελφής της Νούλιας Βαζάκα - Δογορίτη.

Τα «Κ.Ν.» και ο Σύνδεσμός μας ευχαριστούν θερμά όλους.

Τα «Κ.Ν.» και ο Σύνδεσμός μας ευχαριστούν θερμά όλους.

Ενισχύσατε την αποπεράτωση
του ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΜΑΣ ΚΕΝΤΡΟΥ

Φωτογραφικό αρχείο

Παρακαλούμε όλους τους συγχωριανούς μας που έχουν παλιές φωτογραφίες —προπολεμικές— Καλαρρυτιωτών (σχολικές, στρατού, γιορτών, εκδηλώσεων, τοπίων κ.ά.) να μας τις δανείσουν για λίγες ώρες, ώστε να τυπώσουμε το αρνητικό τους (φίλμ) και θα τους τις επιστρέψουμε εντελώς ανέπαφες.

Κατ' αυτόν τον τρόπο θα βοηθήσουν να δημιουργήσει ο Σύνδεσμός μας Καλαρρυτιώτικο φωτογραφικό αρχείο, το οποίο τμηματικά θα δημοσιευθεί από την εφημερίδα μας.

Για σχετικές διευκρινίσεις τηλεφωνήστε στο (0651) 25.561 κ. Θεόδωρο Μπαργιάννη.

Συνέχεια από τη σελ. 7

Ιούλιον του α. έ. διά του οπλαρχηγού κ. Γιαννάκη Ράγκου, άμα εις τα μέρη ταύτα ήρχισεν η πατριωτική σύλληψις ο διαληφθείς Δημήτριος Φεγγάρης χωρίς να παρατηρήσει περιουσίαν ούτε ακίνητον αλλ' ούτε και κινήτην επαρουσίασθη αυθόρμητος πλέον του ιερού τούτου αγώνος με όλον τον ένθερμον πατριωτικόν ζήλον συνεισφέρον της δυνάμεώς του την περιουσίαν προς ευκολίαν του στρατού μας και εις τον αγώνα ενθουσιάζων τα μέγιστα τούτον τον στρατόν μας και τον εαυτόν του διαθέτον θύμα με τον έξοχον πατριωτισμόν.

Μη δυνάμενα πλέον τα όπλα μας να ανθέξουν επί τέλους κατά των εχθρών επί των θλιβερών τούτων στιγμών, αιχμαλωτισθείσα αυτού μία ενήλιξ μάλιστα αυταδελφή, αυτός επομένως διά τριών ημιόνων του δυνηθείς να σώση μόλις την λουτήν πολυαριθμουν οικογένειάν του εις Αιτωλίαν καταφυγών έμεινε αυτός θύμα του αγώνος εγκαταλείπων την οικογένειάν εις κατάστασιν αθλιωτάτην.

Ότι ο παρών κ. Γεώργιος Φεγγάρης αυτάδελφος του θυσιασθέντος απέμεινε ούτω πως η ανήλικος κεφαλή ταύτης της αθλίας οικογενείας και ότι ενώ με τον θάνατον του αυταδέλφου του, συνέπεσε ομού και η δραστήριος εκστρατεία του Ομέρ πασά, στρατός ελληνικός το υπό του οπλαρχηγού Δημητρίου Μακρή το επήγε διά πάντα τρεις τούτους ημίονας διά να μετακομίση τα πολεμοφόδια του, η αυτού μονή ελπίς σωτηρίας και ως εκ τούτου ούτε ηδυνήθη να σώση πλέον της εισβολής του εχθρού άπασαν την οικογένειάν του και τα αιχμαλωτισθέντα σελ. 7

της Πλάκας κατά το τρίτον δεκαήμερον του Ιουνίου 1821 κατά του Τσιπάλ Βακούτ Γαρδίκη, ο Δημ. Φεγγάρης εκρατείτο όμηρος του Χουρσίτ εις τα Ιωάννινα μαζί με άλλους επτά χωριανούς του. Έμαθε ότι εις τα Τζουμέρκα οι Έλληνες οπλαρχηγοί προσέβαλον τουρκικάς φρουράς και ότι σύντομα θα κυτυπηθή και η του χωριού του, όπως και του Συρράκου, τότε κατ' ανάγκην οι κά-

τοικοι του ταχθούν με το μέρος των επαναστατών και η τύχη της ζωής του εις την περιστασιν αυτήν ήτο γνωστή. Έδραπέτευσεν και όταν την 30ήν Ιουνίου μαζί με τους άλλους ομήρους έφθασεν εις Ντουβίζτιαν, χωριό απέχον 2—3 ώρας από το χωριό του, συνήντησε τον οπλαρχηγόν Γιαννάκη Ράγκον μεταβαίνοντας να ξεσηκώση εις τα όπλα τους κατοίκους της Γότιτσας και

Αγωνισταί Καλαρρυτών*

ου 1844
Ιωάννης Ράγκος, Γεώργιος Τουρτούρης, Χρ. Χρίστου, Ιωάννης Μακρυγιάννης». (Εθν. Βιβλ., Χειρ. Αγών., φάκ. Γ. Φεγγάρη).

Δημήτριος Φεγγάρης, πατρίς Καλαρρύτες. Λόγω της παιδείας του ήτο άνθρωπος ανώτερος της εποχής του. Κατείχεν εις το χωριό του πρωτεύουσιν θέσιν του Λογοθέτου. Όταν εγίνοντο αι μάχαι

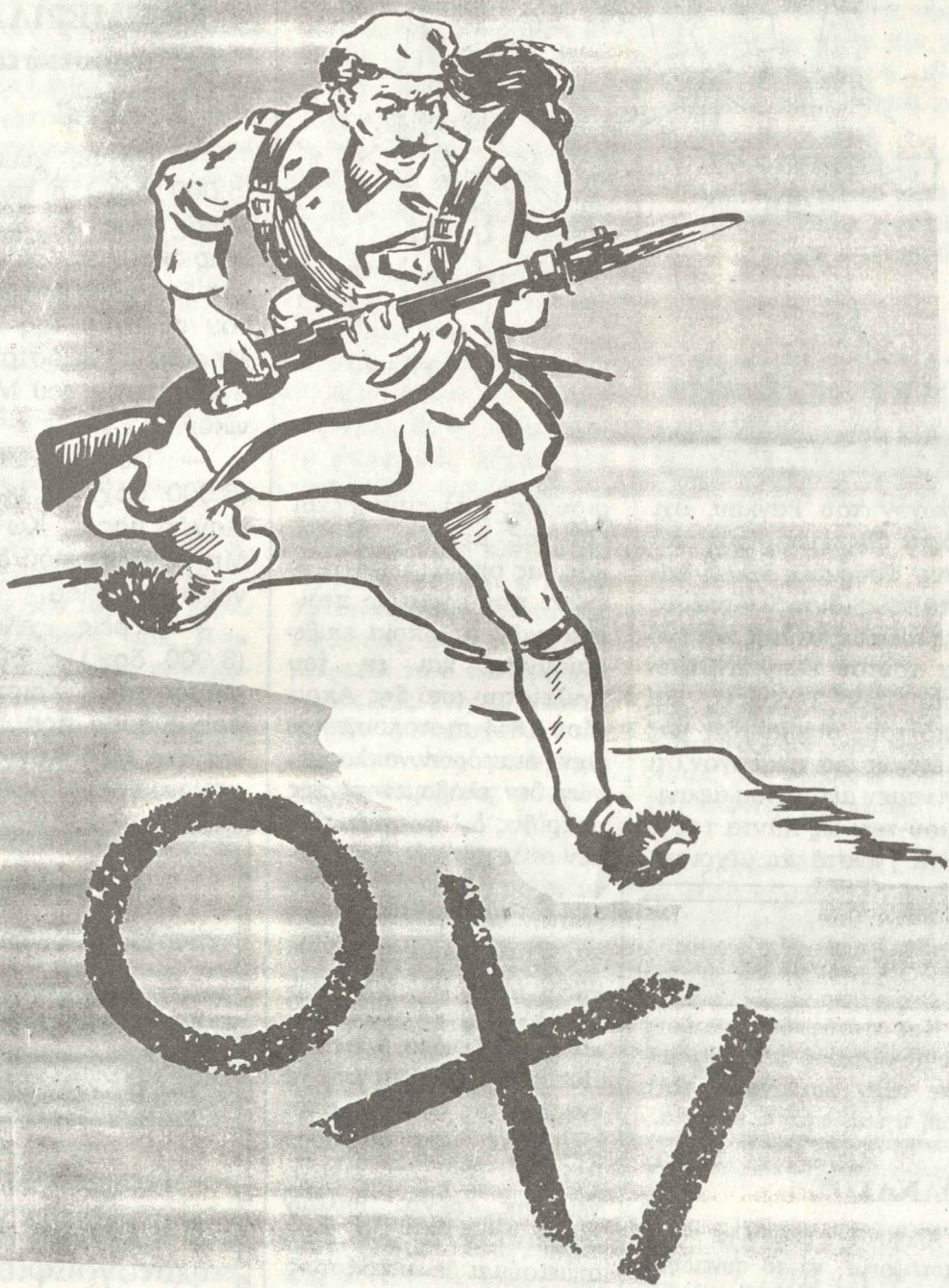
στάσας και τους εξεργηθέντας κατοίκους. Αι αφιμαχίαι διήρκεσαν μέχρι της 5ης Ιουλίου ημέραν Τετάρτην, οπότε επέλθε συνθηκολόγησις της φρουράς με τους επαναστάτας, αναλαμβάνοντας να διευκολύνουν την φρουράν εις την αναχώρησίν της. Και πράγματι το πρωί της 6ης Ιουλίου η τουρκική φρουρά των Καλαρρυτών συνοδευόμενη μέχρι τινός υπό τινών κατοίκων ανεχώρησε.

της Ελλάδος απέκρουσαν πεισμώνως τους εισβολείς, αλλά τέλος εκάμφθησαν και επήλθεν η καταστροφή των δύο χωριών. Ο Δημήτριος Φεγγάρης επολέμησε γενναίως και τέλος ηγαγκάσθη και αυτός, όπως όλοι οι κάτοικοι, με την πολυμελή οικογένειάν του να απομακρυνθή και εις κακήν κατάστασιν να φθάσιν εις την Αιτωλίαν. Κατά την μάχην των Καλαρρυτών συνελήφθη και μία αδελφή του ενήλιξ αιχμάλωτος των Τούρκων. Εις μίαν εισβολήν του Ομέρ Βρυώνη εις την Αιτωλοακαρνανίαν άλλα τέσσαρα άτομα εκ της οικογενείας Φεγγάρη ηχμαλωτίσθησαν. Η ενέργεια του Δημ. Φεγγάρη να οδηγήσιν τον Ράγκον εις Καλαρρύτες και εκ του λόγου αυτού να επιστευσθή η εξέγερσις, επεκρίθη εκ μέρους μερίδος των κατοίκων, ως γενομένη προύρος, αφού ακόμη δεν είχαν εξασφαλισθή ο εξοπλισμός των κατοίκων ούτε αξιόλογος ενίσχυσις εις ένοπλα σώματα, την οποίαν είχαν υποσχεθή ο Μάρκος Μπότσαρης. Η καταστροφή της οικογενείας του ήτο τεράστια, αυτός δε από τας στερήσεις και την στενοχωρίαν οδηγήθη μετ' ολίγον εις τον τάφον. (Εθν. Βιβλ., Χειρ. Αγών., φάκ. Γ. Φεγγάρη και Επιστολή Αποστ. Παπαγεωργίου).

Κώστας Αναστασίον Φίλης, στρατιώτης, πατρίς Καλαρρύτες. Μετά την καταστροφήν της πατρίδος του κατετάγη εις τα τμήματα Δυτικής Ελλάδος και μετά την απελευθέρωσιν εις τον Στρατόν. Το 1832 υπηρετεί εις το Ναύπλιον υπό τον ταγματάρχην Μιχαήλ Ν. Μόστραν, εις την δύναμιν του οποίου φέρεται αύξ. αριθ. 13, πατρίδα δε τους Καλαρρύτες. (ΓΑΚ, Στρ. Γραμμ., φάκ. 173).

Γιάννης Χρήστου, στρατιώτης εκ Καλαρρυτών. Με ομάδα συμπατριωτών κατέρχεται εις την Ακαρνανίαν και μετέχει εις την Επανάστασιν. Την 8ην Ιουλίου 1822 μετά την καταστροφήν του Πέτα, εις την μάχην του οποίου έλαβε μέρος, παίρνει εντολήν από τον Μανυκοκορδάτον όπως με την ομάδα του, εκσυγχωριανών του, εκστρατεύσιν προς τον Βλογόν ή τον Βάλτον. (Μνημεία Ελληνικής Ιστορίας, том 5, τευχ. II σελ. 147).

ΤΕΛΟΣ
* Από το βιβλίο του Δημ. Φ. Καρατζή: «Επανάστασις και καταστροφή Καλαρρυτών — Συρράκου, Ιουλίου 1821». Εκδόσεις Ε.Η.Μ., Ιωάννινα. ©

Συμπατριώτες και φίλοι των Καλαρρυτών που επιθυμούν να λαμβάνουν την εφημερίδα μας, ας μας τηλεφωνήσουν ή ας μας γράψουν και θα τους σταλεί αυθημερόν.

ΤΟ ΕΛΑΦΙ
(Cervus elaphus)

ΣΕΡΑΦΕΙΜ ΤΣΙΤΣΑΣ

πάνω από δέκα κιλά. Οι χωρικοί μας πιστεύουν το λαφονόκερατο διώχνει τα φίδια. Όταν σ' ένα αγροτικό σπίτι ή σε στάση υπάρχουν φίδια, κάνει λίγο λαφονόκερατο κι' εκείνα τότε δεν εσφαλώνονται. Η μυρωδιά του τα διώχνει.

Το ελάφι έχει οξύτερες όλες τις αισθήσεις. Τα μάτια τους είναι ωραία και μεγάλα — μάτια λάφινα ονομάζει ο λαός τα ωραία μάτια κοριτσιού — που εκφράζουν ευγένεια και αγαθότητα.

Πηδαι εμπόδια πάνω από δύο μέτρα και οι μάρκες 8-10 μέτρα. Τρώει χόρτα, φύλλα, βλαστάρια, καρπούς.

Η λαφίνα, ύστερα από εννιά περίπου μήνες εγκυμοσύνης, γεννάει ένα και σπανιότερα δύο μικρά, τα οποία μετά από 3-4 μέρες είναι σε θέση ν' ακολουθήσουν τη μάνα τους. Αφαιώνεται μ' απεριόριστη αγάπη σ' αυτά και γι' αυτό αψηφεί κάθε κίνδυνο, όταν πρόκειται να τα υπερασπίσει.

Κάτω από τα μάτια τους έχουν κάτι δακρυγόνους βόθρους, που εκκρίνουν ένα ελαϊώδες κι εύοσμο υγρό, σαν τα δάκρυα.

Γι' αυτό δεν είναι υπερβολή αυτό που μονολογάνε οι ορεινοί Θεσσαλοί πως έζησε, πριν πολλά χρόνια στον Κόζικα επί τρεις ημέρες πληγωμένο ένα ελάφι κι' έλλαβε συνέχεια χύνοντας δάκρυα σαν κορόμηλο...

Το σπαραγμό της λαφίνας για το χαμό του παιδιού της ζωντανεύει το γνωστό δημοτικό τραγούδι:

Κλάψε με, μάνα μ' κλάψε με,
με ήλιο με φεγγάρι
και την αυγούλα με δροσιά,
ως που να βγει ο ήλιος
να βγουν τα λάφια στη βοσκή...

Ο Γρανίτσας λέει πως το τραγούδι της λαφίνας είναι το τραγούδι της Τουρκοκρατίας — της σκλάβας Ελλάδας, με τα βάσανα και τα δεινά της: *Με γέλασε μια χαρναγή, τ' αστρί και το φεγγάρι και βγήκα νύχτα στα βουνά, νύχτα στα κορφοβούνια, κι' ακούω τα πεύκα να βογγούν και ης οξυές να τρίζουν, κι' ακούω τα λάφια που βοσκούν κι' όλα τα λαφονόκερα...*

Σύμφωνα με τους αρχαίους μύθους, ο κυνηγός Ακταίων είδε μια μέρα, γυρίζοντας στα δάση, τη θεά και προστάδα του κυνηγιού Άρτεμι, την ώρα που έπαιρνε το λουτρό της μέσα στα νερά μιας φυσικής πηγής. Για τιμωρία του, που είδε γυμνή μια αθάνατη, τον μεταμόρφωσε η θεά σε λαφί.

Σ' άλλη περίπτωση, η ίδια θεά τιμώρησε το βασιλιά των Μικηνών Αγαμέμνονα. Τον καιρό που περίμενε άπρακτος ο Ελληνικός στόλος, στην αυλή της θυσίας, στέλλιστο μ' ένα πολύχρωμο στεφάνι στο λαμό

της Τροίας, ο Αγαμέμνων πήγε μια ώρα και κυνήγησε σ' ένα κοντινό δάσος, αφιερωμένο στην Άρτεμι. Εκεί σκότωσε ένα ωραίο ελάφι και το καυχήθηκε μάλιστα αυτό, πως τάχα είναι πιο επιδέξιος στο κυνήγι κι' από την ίδια την Άρτεμι.

Οργίστηκε τότε η θεά κι' εκδικήθηκε τον Αγαμέμνονα σκληρά, με τη γνωστή περιπέτεια, που κατέληξε στη θυσία της κόρης του Ιφιγένειας.

Πάλι όμως, την τελευταία στιγμή, στη θέση της βασιλοπούλας παρουσιάστηκε για θυσία ένα ελάφι, με προσταγή της θεάς.

Στην αρχαιότητα γιόρταζαν στην Πάτρα και την Αθήνα τα ελαφιδόλια.

Ήσαν αγροτικές γιορτές, στις οποίες θυσίαζαν ένα ελάφι. Τη θυσία αυτή του λαφιού

παρέλαβε αργότερα η χριστιανική παράδοση και στις ονομαστικές γιορτές των Αγίων, με πολλά μέρη γίνονταν η θυσία.

Οι παλιοί διηγούνται πως την παραμονή της γιορτής, έστελεν ο Άγιος το ελάφι (όπως η Άρτεμις στην Άσλιδά) και το παραλάμβαναν οι επίτροποι της Εκκλησίας για τη θυσία. Αυτήν την παράδοση την άκουσα στην Αρτοτίνα της Φωκίδας.

Στη γιορτή του Αγιάδην (το μοναστήρι στο οποίο εμόνασε ο θανάσιμος Διάκος) κάθε χρόνο, ανήμερα του πανηγυριού, ερχόταν το ελάφι.

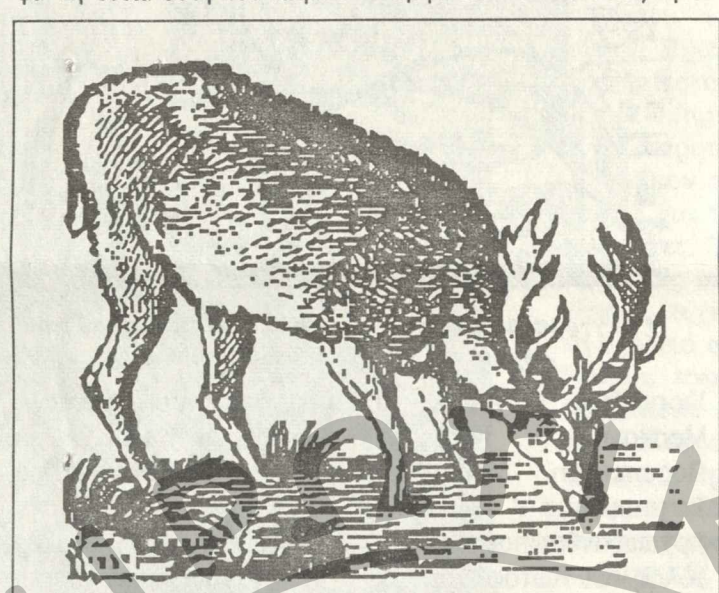
Μια χρονιά όμως, που τ' άρραξαν σαν πειρατές με βία και τ' άσφαξαν μέσως δίχως να τ' αφήσουν να ξεποστάνε από την πορεία του, οργίστηκε ο Αγιάδης και δεν τους ξανάστειλε ελάφι.

Σήμερα σόζεται σε πολλά χωριά το έθιμο της θυσίας ζώων (ταύρου, τράγου κλπ.) στη γιορτή των Αγίων. Στην παραμονή μιας τέτοιας γιορτής βρέθηκα στην Αγία Παρασκευή της Λέσβου, όπου καμάρωσα τη γιορταστική πομπή, που τη συνοδεύουν τα εγχώρια λαλούμενα, να περιφέρουν τον ταύρο της θυσίας, στέλλιστο μ' ένα πολύχρωμο στεφάνι στο λαμό

και να μαζεύει κεράσματα για τα έξοδα της γιορτής. Επί κεφαλής της πομπής, ο παπάς του χωριού. Τα ψηλά βουνά και τα βαθύσκια δάση είναι το ενδιαίτημα των ελαφιών. Το βεβαιώνει και η Γραφή: «Όρη τα υψηλά καταφυγή τας ελάφοις...»

Είπαμε πως τα ελάφια εξοιωνόταν στον τόπο μας. Με την αυστηρή προστασία των τελευταίων χρόνων, άρχισαν να πολλαπλασιάζονται σ' ορισμένες δασώδεις περιοχές που εμπλουτίζονται, τεχνικά από την παραλαβή των ειδικών ελαφοτροφείων.

Με το ελάφι, τ' ωραιότερο αυτό στόλισμα των δασών, είναι συνδεδεμένη η ιστορία του προσηλυτισμού του Αγίου Ευσταθίου στη νέα Χριστιανική Θρησκεία. Ο Ευστάθιος ήταν

Οι εκκλησιαστικοί ύμνοι της γιορτής του είναι γεμάτοι από το θαύμα της κλήσεως του Αγίου (*). «Ότε δι' ελάφου εν Σταυρώ, ώφθη ο Χριστός σοι καλών σε, προς θεόν δόξαν σοφέ...». «Αγρευθείς ουρανόθεν, προς ευσεβείαν ένδοξε, δι' του σοι σφθέντος δυνάμει, δι' ελάφου Ευστάθιου...». «Εν μέσω της ελάφου τον Σταυρόν θεασάμενος, μεγαλύνει με μάρτυς, εδέχθης την πίστιν του Χριστού...». «Καταφθάσας δώκων, το οραθέν θήραμα, υπ' αυτού σόφως εθρεψθείς, μάκαρ Ευστάθιε...». «Ήκουσας καλούσης σε της φωνής Χριστού του Σωτήρος, το σφθέντος σοι θαυμαστός δι' ελάφου μάκαρ...». «Η κλήσις, ουκ απ' ανθρώπου, η ση. Πανάριστε, αλλ' ουρανόθεν ώσπερ τον Παύλον ποτε Χριστός σε εκάλεσεν ως ελάφος, των ιωβόλων εκλυτρώμενος...».

Η μνήμη του Αγίου πέφτει σ' εποχή έντονων θρησκευτικών εξορμήσεων ώστε να μπορούν να οργανώνονται τότε λαμπρά υποθήρια πανηγύρια, πλαισιωμένα με συμπόσια από τ' άφθονα κυνηγετικά τρόπαια των ενδημικών και περαστικών θηραμάτων, με χορούς με τραγούδι και νόστιμες... αληθινές κυνηγετικές ιστορίες.

«Ακολουθία του Αγίου ενδόξου Μεγαλομάρτυρος Ευσταθίου, ποιηθείσα εν Αγίω Όρει υπό Γερασίμου Μοναχού Μικραγιαννιτών, μινωγράφου της Μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας». Εκδόσεις Ι.Μ. Γόρτυνος και Μεγαλοπόλεως.

— Γιατί, Πλακίδα, με καταδιώκει; Δεν με γνωρίζεις, αλλά με τιμάς με τα καλά σου έργα, γι' αυτό σου φανερώθηκα με τη μορφή αυτού του αγαθού

ζώου.
Τάχασε ο Πλακίδας, τούπεσε το βέλος από τα χέρια του μπροστά στο υπερφυσικό αυτό όραμα, που θυμίζει το θαύμα της Δαμασκού, αυτό που έκαμε το φοβερό διώκτη Εβραίο Σαούλ, να γίνει ο μέγας των Εθνών Απόστολος Παύλος.
— Ποιός είσαι, Κύριε, που μου μιλάς;
— Εγώ είμαι ο Χριστός, ο γυός του αληθινού Θεού. Εάν πιστεύεις σε μένα, τρέξε να βρεις τον Επίσκοπο της πατρίδας σου να σε βαφτίσει στο όνομα μου, όπως βαφτίζει όλους τους Χριστιανούς.

Ο Πλακίδας πήγε αμέσως — όπως συνεχίζει ο συνοδηγιστής — στον Επίσκοπο μαζί με τη γυναίκα και τα δύο παιδιά του και βαφτίστηκαν όλοι. Αυτός ονομάστηκε Ευστάθιος. Για τη φλογερή του πίστη στο Χριστό, αργότερα, βρήκε μαρτυρικό θάνατο, το 117 μ.Χ. Η εκκλησία τον ονόμασε Μεγαλομάρτυρα και τιμάει την μνήμη του στις 20 του Σεπτεμβρίου.

Στον Αθηναϊκό ναό του Αγίου Βασιλείου (Μετσόβου - Μπουμπουλινιάς) ανάμεσα στις ωραίες και πλούσιες τοιχογραφίες του, εικονίζονται μεγαλόπρεπα και τέσσερες άγιοι καβαλάρηδες.

Ο Αγ. Γεώργιος, ο Αγ. Δημήτριος, ο Αγ. Θεόδωρος ο στρατηλάτης κι ο Μεγαλομάρτης Ευστάθιος.

Η εικόνα του τελευταίου παρουσιάζει τον Άγιο να καλπάζει με το κάταστρο άπ' του στο δάσος, κρατώντας έτοιμο το τόξο, την ώρα που εμφανίζεται αντίκρυ του το ιερό ελάφι με το φωτεινό σταυρό, ανάμεσα στα κέρατά του.

Οι εκκλησιαστικοί ύμνοι της γιορτής του είναι γεμάτοι από το θαύμα της κλήσεως του Αγίου (*). «Ότε δι' ελάφου εν Σταυρώ, ώφθη ο Χριστός σοι καλών σε, προς θεόν δόξαν σοφέ...». «Αγρευθείς ουρανόθεν, προς ευσεβείαν ένδοξε, δι' του σοι σφθέντος δυνάμει, δι' ελάφου Ευστάθιου...». «Εν μέσω της ελάφου τον Σταυρόν θεασάμενος, μεγαλύνει με μάρτυς, εδέχθης την πίστιν του Χριστού...». «Καταφθάσας δώκων, το οραθέν θήραμα, υπ' αυτού σόφως εθρεψθείς, μάκαρ Ευστάθιε...». «Ήκουσας καλούσης σε της φωνής Χριστού του Σωτήρος, το σφθέντος σοι θαυμαστός δι' ελάφου μάκαρ...». «Η κλήσις, ουκ απ' ανθρώπου, η ση. Πανάριστε, αλλ' ουρανόθεν ώσπερ τον Παύλον ποτε Χριστός σε εκάλεσεν ως ελάφος, των ιωβόλων εκλυτρώμενος...».

Η μνήμη του Αγίου πέφτει σ' εποχή έντονων θρησκευτικών εξορμήσεων ώστε να μπορούν να οργανώνονται τότε λαμπρά υποθήρια πανηγύρια, πλαισιωμένα με συμπόσια από τ' άφθονα κυνηγετικά τρόπαια των ενδημικών και περαστικών θηραμάτων, με χορούς με τραγούδι και νόστιμες... αληθινές κυνηγετικές ιστορίες.

«Ακολουθία του Αγίου ενδόξου Μεγαλομάρτυρος Ευσταθίου, ποιηθείσα εν Αγίω Όρει υπό Γερασίμου Μοναχού Μικραγιαννιτών, μινωγράφου της Μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας». Εκδόσεις Ι.Μ. Γόρτυνος και Μεγαλοπόλεως.

— Γιατί, Πλακίδα, με καταδιώκει; Δεν με γνωρίζεις, αλλά με τιμάς με τα καλά σου έργα, γι' αυτό σου φανερώθηκα με τη μορφή αυτού του αγαθού

ΣΕΡΑΦΕΙΜ Κ. ΤΣΙΤΣΑΣ

25 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ

ΤΟ ΑΪΒΑΛΙ Η ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΟΥ

ΦΩΤΗ ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ

Του κ. ΙΩΑΝΝΗ Γ. ΘΕΟΧΑΡΗ, ΛΥΚΕΙΑΡΧΗ

Η τομή του χρόνου συχνά γίνεται αφορμή να ασχοληθούμε με ευθύνη ή και επιπολαιότητα με την προσφορά Ελλήνων και ξένων λογοτεχνών, καλλιτεχνών κ.ά. Δεν απολείπεται και η λήθη μεγάλων δημιουργών, που σημαίνει δεινή παράλειψη στην πολυφωνική και ρευστή εποχή μας με δυσάρεστα ή και επικίνδυνα επακόλουθα για την εθνική μας πορεία. Η υπεύθυνη αναδρομή είναι γόνιμη για το σήμερα και το αύριο και χρέος για το μεγάλο χθες. Η απόσταση του χρόνου μας προσφέρει τη δυνατότητα της καθαρότερης ματιάς στο έργο των δημιουργών.

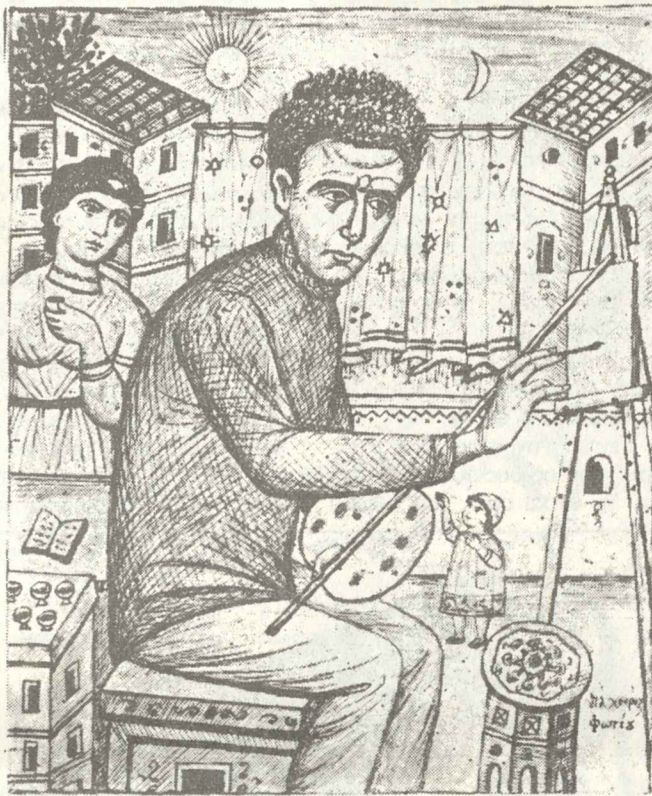
Ο Φώτης Κόντογλου γεννήθηκε στο Αϊβαλί της αεχάστας Μικράς Ασίας το 1896. Σπούδασε ζωγραφική στη Σχολή Καλών Τεχνών. Εργάστηκε ως καθηγητής στο Αϊβαλί και μετά το 1922 εγκαταστάθηκε στην Αθήνα, όπου πέθανε το 1965. Θεμελιωτής και συνεχιστής της Βυζαντινής παράδοσης ζωγράφισε πολλούς ναούς και δημόσια κτίρια. Έγραψε πολλά λογοτεχνικά έργα και βιβλία σχετικά με τη ζωγραφική. Το κύριο έργο του Κόντογλου είναι συγκεντρωμένο και εκδόθηκε με τον τίτλο: «ΕΡΓΑ» από τον εκδοτικό οίκο: «ΑΣΤΗΡ» ΑΛ. και Ε. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ. Ένα κερί στη μνήμη του αεμνήστου Φώτη Κόντογλου είναι το ξαναδιάβασμα και οι λίγες νύξεις στο έργο του: «ΤΟ ΑΪΒΑΛΙ Η ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΟΥ» Δ' έκδοση «ΑΣΤΗΡ» σελ. 336. Αθήνα. Τα κείμενά του είναι πλούσιμα με ζωγραφικές από το χέρι του.

Στο θρηνητικό πρόλογο του βιβλίου μας γράφει ανάμεσα στα άλλα: «Δοξάζω τον Θεό που δώρησε στον άνθρωπο τα γράμματα, για να γράφει στο χαρτί τον αναστεναγμό του. Καθόμουν και δούλευα σε μια άκερδη δουλειά, στεναχωρημένος από κάθε τι, σε καιρό που οι άλλοι κοιτάζανε μέρα-νύχτα να μαζέψουν χρυσάφι, να καλοπεράσουν...» Και πιο κάτω διαβάζουμε: «Τα γραψίματά μου είναι χαρούμενα και φτυχιμένα. Ωστόσο σου

λέγω πως δε γράφω με μελάνι, παρά με δάκρυα γράφω...». Οι μαρτυρίες του αποκαλύπτουν μύχιες πτυχές του είναι του. Λίγα απ' τα περιεχόμενα του βιβλίου του: Ο Άγιος Γιώργης ο

Πρόκειται για εγχείρημα, που μαρτυρεί ανάταση ψυχής!

Αξίζει να μεταφέρω λίγες ακόμη αράδες από τη σελίδα 75: «Σα βάζω με το νου τις χρυσές μέρες σου

Ο συγγραφέας με την οικογένειά του, τον καιρό που άρχισε να γράφει αυτό το βιβλίο.

Χιοπολίτης. Τ' Αϊβαλί, τα Μοσκονήσια κ' η αρχαία Ποροσελήνη. Μοιρολόγι. Τα μπουγάζια τ' Αϊβαλιού. Αρχαίοι άνθρωποι της Ανατολής. Οι Λωτοφάγοι κ.ά. μαρτυρούν την παράμετρο της προσφοράς του.

Οι Κυδωνίες, τούρκικα Αϊβαλί, της αλησμόνητης Μικράς Ασίας, ήταν η γενέτειρα του Φώτη Κόντογλου. Το έργο του, έργο που διαθέτει πλούσια τη δωρεά του Θεού, το θεωρούσε έργο Θεού και αυτό το βλέπουμε κάτω απ' τις εικόνες και τις ζωγραφιές του γραμμένο: «δια χειρός Φωτίου Κόντογλου, Κυδωνίως». Συγχρόνως το παρατηρούμε και στα λογοτεχνικά του βιβλία και εν γένει στην όλη όντως εθνική προσφορά του.

Στη σελίδα 73 του λαμπρού βιβλίου: «Το Αϊβαλί η Πατρίδα μου» διαβάζουμε και τα εξής:

«Ένας Αϊβαλιώτης πήγε στη Γερουσαλήμ με τα ποδάρια, για να γίνει χατζής. Πήρε μονάχα στο χέρι του ένα ραβδί και τράβηξε, και δούλευε στα χωριά πόβρισκε στο δρόμο του, κ' έτσι έφταξε στον Άγιο Τάφο...».

που χαθήκανε, πιάνεται η καρδιά μου. Ήτανε όνειρο μαθές; Ήτανε πλάνεμα μαγικό; Τι είναι λοιπόν αυτός ο κόσμος; Ρωτώ ύστερ' από τόσους και τόσους

που το ρωτήσανε. Αγαπημένη γωνιά! Αγιασμένο βουνό! Δεν ήσουν εσύ πατέρας μου και μητέρα μου και κάθε αγάπη μου; Πώς ξεμάκρυνες από μένα κ' έσβησες, που μήτε το μάτι μου πια να σε ξεδιάλυνει; Όσο ήτανε χειμώνας, διασκέδαζα την πίκρα μου για το χαμό σου... Συλλογίμαι την άνοιξη στα δικά μας βραχοβούνια και τρέχουνε τα μάτια μου. Ωστόσο ξέρω πως γιορτάζεις κ' εσύ με μυρουδιές και με πρασινάδες, όπως γιορτάζουνε όλα τα βουνά του κόσμου. Τα πάντα λησμονούν, μόνο η καρδιά τ' ανθρώπου θυμάται και ματώνει...».

Ο Φώτης Κόντογλου είναι ένας πραγματικός Ορθόδοξος χριστιανός και γνήσιος πατριώτης. Το αξιόλογο έργο του μαρτυρεί την ταυτότητά του. Θεμελιωτής και συνεχιστής της Βυζαντινής παράδοσης, σωστός Έλληνας ως λογοτέχνης. Έτσι ζωντανέψαμε με το γόνιμο και πολύπλευρο έργο του τη Ρωμιοσύνη. Έκανε τέχνη τη ζωή. Η δυσκολία στο μόχθο είναι το έργο να είναι αληθινό, ζωντανό, να πείθει και συμβαίνει αυτό, όταν πιστεύεις στην Πηγή

της Ζωής, που σου χάρισε το ταλέντο. Αυτή η λειτουργία δημιουργού και τέχνης συναντάνται στην προσφορά του Φώτη Κόντογλου.

Η προσφορά του είναι αλήθειες κι ομορφιές του γύρω μας κόσμου, του εσωτερικού μας κόσμου και του πέρα και πάνω από εμάς κόσμου. Ο Κόντογλου μας φανέρωσε τις αθάνατες ρίζες του Γένους μας, της Ορθοδοξίας και της Πατρίδας. Αυτές σημάδεψαν έντονα τα παιδικά του χρόνια που μας τα ιστορεί στο έργο του: «ΤΟ ΑΪΒΑΛΙ Η ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΟΥ», που είναι μια μαρτυρία Ορθόδοξης πίστης και ζωής και ένας καημός για την πατρίδα, είναι μια λέξη η Ρωμιοσύνη αυθεντική.

Δωρεά άνωθεν, πίστη στο Θεό, πάθος στην πατρίδα, τέχνη παραδοσιακή ελληνικής αρχοντιάς, προσωπικό ήθος και ύφος, κι όλα αυτά συνταιριασμένα με τη ζωή ενός ζηλωτή δημιουργού συνθέτουν την προσφορά του Φώτη Κόντογλου, που διαθέτει: αλήθεια, ομορφιά και λεβεντιά.

ΙΩΑΝΝΗΣ Γ. ΘΕΟΧΑΡΗΣ

Η ΟΡΘΙΑ ΨΥΧΗ

Συνέχεια από τη σελ. 3

λων, που μόνο η ηλικία της απολύτου αγνείας γνωρίζει. Πόσα απ' αυτά απόμειναν ορφανά! Η καρδιά μου ήταν σφιγμένη, πήγαινε να σπάσει. Τα μάτια μου γεμάτα δάκρυα. Στο αναμεταξύ τα εχθρικά αεροπλάνα είχαν παραβιάσει τον εναέριο χώρο μας, αυτήν την «Άνω Αττική», καθώς θα λέγαμε την «Άνω Ιερουσαλήμ». Χτύπουσαν, εγχρέμιζαν, σκοτώναν. Δεν είδα κανένα να δειλιάσει εκείνη την ώρα. Η οργή, το πείσμα, ο πόνος δεν άφηναν θέση στην ατολμία. Η αρχαία ψυχή, η ορθία ψυχή, είχε ξυπνήσει. Ήταν η ψυχή, που δεν ήξερε μαθηματικά, που δεν ελογάριαζε τον αριθμό, που δεν ετρόμαζε μπροστά στον όγκο της βίας. Και οι στρατιώτες περνούσαν. Όλη η Ελλάδα είχε γίνει μια μόνη ορμή, μια μόνη ανάσα κι' ανέβαινε, ανέβαινε. Από περιγιάλι και καταράχια, από κάμπους και

πολιτείες άλλο δεν έκανε παρά ν' αποχαιρετίσει την καθημερινή ζωή, τις μικρόχαρες έγνοιες, τους σπιτικούς δεσμούς, τις απλές και τόσο ανθρώπινες ευτυχίες, τις προσδοκίες, τα όνειρα, τους δισταγμούς, τα πάντα και ν' ανεβαίνει. Έξω από την Αθήνα οι στρατιώτες εκείνοι έσμιγαν μ' άλλους στρατιώτες. Κι αργότερα έβρισκαν άλλους. Και πήγαιναν όλοι προς τ' ακραία βουνά, προς το υπέρτατο πεπρωμένο και το υπέρτατο χρέος.

Την πολεμική ιστορία των λαών την πλάθουν πολλές δυνάμεις: η ματαιοδοξία, η φτώχεια, η απληγαία, η δίψα του φόνου, η τραυματισμένη αξιοπρέπεια. Η τραυματισμένη αξιοπρέπεια είναι η πιο ανίκητη δύναμη. Είναι η δύναμη, που έχει πάντα το δικίο. Είναι η δύναμη της αδυναμίας. Η πιο αποτελεσματική ανάμεσα σ' όλες. Ο άνθρωπος, που δεν την έχει χάσει την ανθρωπιά του δούλος δε γίνεται. Η έν-

νοια του ανθρώπου και η έννοια της ελευθερίας είναι δύο έννοιες που ταυτίζονται. Ο ελεύθερος άνθρωπος, ακόμη κι' όταν δεν κατορθώνει ν' αντιδράσει με τα μέσα της ενέργειας, ακόμη κι' όταν αναγκάζεται να σπαταίνει, διαμορφώνει έτσι τον εσωτερικό του κόσμο ώστε ν' αποτελεί ολόκληρο ο εαυτός του, μια διαμαρτυρία, μια ένταση. Ο ελεύθερος άνθρωπος δεν εννοεί τους συμβιβασμούς, τις υποχωρήσεις, τις συγκαταβάσεις. Όποιος συμβιβάζεται ακρωτηριάζεται. Είναι ήδη ένας μισός, ένας ανάπηρος άνθρωπος.

Λοιπόν, αυτή τη μέρα αυτό το πάθος, αυτή τη έξαρση δεν πρέπει να τη λησμονούμε ποτέ. Είναι η ιερή παρακαταθήκη της γενιάς μας, το τιμωτερο, που εμείς μπορούμε ν' αφήσουμε στις άλλες γενιές. Είναι η αθανασία μας, η αιωνιότητά μας.

1956

Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ